

SAVONIA

ammattikorkeakoulu

OPINNÄYTETYÖ - AMMATTIKORKEAKOULUTUTKINTO
SOSIAALI-, TERVEYS- JA LIIKUNTA-ALA

NUORTEN KOKEMUKSET OSALLISUUDESTA KUNTOUTTAVASSA TYÖTOIMINNASSA

”On ollut tavallaan joku syy poistua kotoa”

TEKIJÄ/T Nuppu Noronen
Kia Nissinen

Koulutusala Sosiaali-, terveys- ja liikunta-ala	
Tutkinto-ohjelma Sosionomin tutkinto-ohjelma	
Työn tekijä(t) Nuppu Noronen ja Kiia Nissinen	
Työn nimi Nuorten kokemukset osallisuudesta kuntouttavassa työtoiminnassa – ”On ollut tavallaan joku syy poistua kotoa”	
Päiväys 31.10.2023	Sivumäärä/Liitteet 41/3
Toimeksiantaja/Yhteistyökumppani(t) Iisalmen Nuorison Tuki RY	
Tiivistelmä <p>Opinnäytetyö toteutettiin yhteistyössä Iisalmen Nuorison Tuki RY:n kuntouttavan työtoiminnan kanssa. Opinnäytetyö toteutettiin laadullisena eli kvalitatiivisena tutkimuksena. Kohderyhmänä toimivat 15–29-vuotiaat nuoret. Tutkimuksen tarkoituksena oli selvittää kuntouttavaan työtoimintaan osallistuvien nuorten osallisuuden kokemuksia sekä kuvata nuorten omia osallisuuden kokemuksia. Tavoitteena oli saada tietoa siitä, kuinka hyvin nuoret kokevat olevansa osallisia kuntouttavan työtoiminnan yhteisössä.</p> <p>Aineistonkeruumenetelmänä tutkimuksessa käytettiin teemahaastattelua, joka toteutettiin kuntouttavan työtoiminnan nuorille. Analysoitavaa tekstiä oli litteroinnin jälkeen käytettävissä yhteensä 21 sivua. Aineiston analysointi tehtiin noudattaen teoriaohjaavaa sisällönanalyysia.</p> <p>Tutkimuskysymykset joihin opinnäytetyössä haimme vastausta olivat: ”Miten nuoret kokevat osallisuuden kuntouttavassa työtoiminnassa?” ja ”Millainen merkitys kuntouttavalla työtoiminnalla on nuorille?”. Aineistoista oli tunnistettavissa teoriaohjaavasti useita osallisuuden elementtejä. Elementit koostuivat nuorten osallisuuden kokemuksista omassa elämässä, yhteisöissä sekä vuorovaikutussuhteissa. Haastatteluista nousi selkeästi erilaisia teemoja, joiden mukaan nuoret kokivat olevansa osallisia ja osa yhteisöä. Nuoret kokivat pystyvänsä vaikuttamaan toimintaan sekä toiminnan olevan heille merkityksellistä. Tuloksissa nousi selkeästi esille kuntouttavan työtoiminnan merkitys arkeen sekä sosiaalisiin suhteisiin nuoren elämässä.</p> <p>Tulokset vahvistivat haastattelujen perusteella toimeksiantajalle osallisuuden merkityksen toimintaympäristössä. Tutkimuksen tulosten perusteella voidaan päätellä kuntouttavan työtoiminnan aktivoivan nuoria ja lisäävään osallisuutta heidän elämässään kokonaisvaltaisesti. Jatkotutkimusaiheena voisi selvittää kuntouttavan työtoiminnan määriä hyvinvointialueittain sekä määritellä kävijämäärien eroja sukupuolijakauman mukaan.</p>	
Avainsanat Osallisuus, osallisuuden tukeminen, kuntouttava työtoiminta, nuoret	

Field of Study Social Services, Health and Sports	
Degree Programme Degree Programme in Social Services	
Author(s) Nuppu Noronen and Kiia Nissinen	
Title of Thesis Young people´s experiences of participation in rehabilitative work activity – "There has been some kind of reason to leave the house"	
Date 31.10.2023	Pages/Appendices 41/3
Client Organisation /Partners Iisalmen Nuorison Tuki RY	
<p>Abstract</p> <p>The thesis was made in co-operation with the rehabilitative work activities of Iisalmi Nuoriso Tuki RY. Method of this thesis was qualitative research. The target group of the thesis were people between the ages 15 to 29. The purpose of the thesis was established out the participation experience of young people working in rehabilitative work and to hear their own experiences. The goal was to find out how well the youth feel that they are part of the rehabilitative work community.</p> <p>The thesis used qualitative research. The data collection method was interviewing the participants. After the interviews a total of 21 pages of text were analysed. The analysis of the data was made utilizing to content analysis and more precisely, theory-based content analysis.</p> <p>The research questions were the following: "How did young people experience participation in rehabilitative work?" and "What was the meaning of rehabilitative work to young people?". Based on the theory, many aspects of participation were identifiable in the material. Based on the interviews, the results confirmed to the client that participation in the operating environment is very important. Based on the thematic interviews, several elements of inclusion emerged. The elements consisted of the young people experiences of participation in their own lives, communities, and interactions. The interviews clearly revealed different themes, according to which the young people felt that they were involved and part of the community, felt that they were able to influence the activities, and felt that the activities were meaningful to them.</p> <p>The results clearly highlighted the significance of rehabilitative work for everyday life and social relationships in the young person´s life. Based on the results of the thesis, it can be concluded that rehabilitative work activates young people and increases participation in their lives. Further research could focus on the amount of rehabilitative work by wellbeing services counties and define differences in participants' gender distribution.</p>	
<p>Keywords Participation, Supporting inclusion, Rehabilitative work, Young people</p>	

SISÄLTÖ

1	JOHDANTO	6
2	MITÄ ON OSALLISUUS?	7
2.1	Osallisuuden määritelmä	7
2.2	Osallisuuden teoreettisia näkökulmia	8
2.3	Osallisuuden osa-alueet.....	9
3	MITÄ ON KUNTOUTTAVA TYÖTOIMINTA?	11
3.1	Kuntouttavan työtoiminnan määritelmä	11
3.2	Kuntouttavan työtoiminnan osallistujamäärät vuonna 2022.....	12
3.3	Osallisuus kuntouttavassa työtoiminnassa.....	13
4	TUTKIMUKSEN TARKOITUS JA TAVOITE	15
5	TUTKIMUKSEN TOTEUTUS	16
5.1	Toimeksiantajan esittely	16
5.2	Tutkimusmenetelmän esittely	16
5.3	Haastatteluaineiston keruu	17
5.4	Aineiston analyysi	17
6	TUTKIMUKSEN TULOKSET	19
6.1	Nuorten ajatuksia osallisuudesta	19
6.2	Nuorten osallisuuden kokemus omassa elämässä	20
6.3	Nuorten osallisuuden kokemus yhteisöissä.....	23
6.4	Nuorten osallisuuden kokemus vuorovaikutussuhteissa	26
7	POHDINTA.....	30
7.1	Tulosten tarkastelu	30
7.2	Eettisyys ja luotettavuus.....	31
7.3	Ammatillinen kasvu	33
7.4	Hyödynnettävyys ja jatkokehittäminen	34
	LÄHTEET	35
	LIITEET	38
	LIITE 1: TUTKIMUSTIEDOTE	38
	LIITE 2: SUOSTUMUSLOMAKE	39
	LIITE 3: TUTKIMUSLUPA.....	40

KUVALUETTELO

KUVA 1. Koko maassa kuntouttavaan työtoimintaan osallistuneet ikäryhmittäin (Tilastokeskus julkaisuaika tuntematon).	12
KUVA 2. Pohjois-Savossa kuntouttavaan työtoimintaan osallistuneet ikäryhmittäin (Tilastokeskus julkaisuaika tuntematon).	13

1 JOHDANTO

Osallistavat kokemukset ovat tärkeä osa ihmisten hyvinvointia. Elämänlaatua voi merkittävästi heikentää merkityksen, kuulumisen, kontrollin sekä osallistumismahdollisuuksien puute. Tutkimusten mukaan kokemukset osallisuudesta ovat kytköksissä ihmisten elämänlaatuun kokonaisvaltaisesti, kuten esimerkiksi terveyteen, toiminta- ja työkykyyn sekä mielenterveyshäiriöihin. (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2023, 27.) Osallisuutta voidaan tarkastella ja määritellä monien eri teorioiden kautta. Ihmisyyden on moniulotteinen käsite, että tarvitaan monia erilaisia teorioita selittämään sen toimintaa ja olemista. (Isola ym. 2017, 9.) Osallisuuden voidaan määritellä yksinkertaisesti tarkoittavan ihmisen tunnetta kuulua johonkin sekä kokemuksena mukana olemisen tunteesta. Osallisuuden voidaan katsoa muodostuvan kolmesta lähtötasosta, joita ovat vaikuttaminen, osallistuminen sekä toiminta. (Mäkisalo-Ropponen 2016, 16.) Tässä tutkielmassa osallisuudella käsitämme Nivalan & Ryytäsen (2013) mukaan yksilön sekä ympäristön välistä vuorovaikutusprosessia. Tarkastelemme osallisuutta yhteisötasolla, jonka voidaan katsoa olevan yhteisössä olemista, osallistumista sekä kuulumisen tunnetta.

Opinnäytetyössä tutkimme nuorten kokemuksia osallisuudesta kuntouttavassa työtoiminnassa. Valitsimme tämän opinnäytetyömme aiheeksi, sillä olemme kiinnostuneita siitä, millaiset mahdollisuudet nuorilla on päästä vaikuttamaan erilaisissa yhteisöissä. Kuntouttava työtoiminta valikoitui yhteiseksi, koska olemme kiinnostuneet tulevaisuutta ajatellen kuntouttavassa työtoiminnassa työskentelystä. Osallisuuden kokeminen kuntouttavassa työtoiminnassa on mielestämme tärkeää, jotta nuoret kokevat olonsa tärkeäksi sekä ilmapiirin turvalliseksi. Osallisuuden kokemuksilla pyritään ehkäisemään myös esimerkiksi yksinäisyyttä sekä syrjäytymistä yhteiskunnassamme (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2023, 13). Tilastokeskuksen mukaan vuonna 2021 köyhyys- tai syrjäytymisriskissä Suomessa on ollut yhteensä 894 000 ihmistä (Suomen virallinen tilasto (SVT)). Kuntouttavalla työtoiminnalla on osallisuutta lisäävä merkitys ja osallisuuden katsotaan puolestaan vähentävän yhteiskunnassamme esiintyviä erilaisia ilmiöitä, kuten syrjäytymistä (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2023, 28).

Opinnäytetyömme on laadullinen tutkimus, joka on toteutettu teemahaastattelulla. Tutkimuksen aineisto on analysoitu teoriaohjaavasti. Lähestymme empiiristä aineistoamme osallisuuden osa-alueet teorian kautta. Tutkimusta varten suoritimme haastattelut opinnäytetyön toimeksiantajamme Iisalmen Nuorison Tuki RY:n nuorille. Iisalmen Nuorison Tuki Ry (INTRY) on Iisalmessa kuntouttavaa työtoimintaa järjestävä yhdistys, joka on perustettu vuonna 1974. Intryn päätavoitteena on parantaa nuorten elinoloja, sekä osallisuutta. (INTRY 2023.) Haastattelujen avulla pyrimme saamaan vastauksia tutkimuskysymyksiimme ”Miten nuoret kokevat osallisuuden kuntouttavassa työtoiminnassa?” ja ”Millainen merkitys kuntouttavalla työtoiminnalla on nuorille?”. Tarkoituksena on selvittää kuntouttavassa työtoiminnassa työskentelevien nuorten osallisuuden kokemusta yhteisössä sekä kuvata nuorten omia osallisuuden kokemuksia. Tavoitteena on saada tietoa siitä, kuinka hyvin nuoret kokevat olevansa osallisia kuntouttavan työtoiminnan yhteisössä ja mitkä tekijät osallisuuden kokemukseen vaikuttavat.

2 MITÄ ON OSALLISUUS?

2.1 Osallisuuden määritelmä

Osallisuus on yksilön kuulumista ja vaikuttamista sellaiseen kokonaisuuteen, jossa yksilöllä itsellään on mahdollisuus muodostaa merkityksellisiä vuorovaikutussuhteita sekä olla osana erilaisia hyvinvoinnin lähteitä. Osallisuus on yksilön oikeus ja mahdollisuus vaikuttaa erinäisiin asioihin omassa elämässään, kuten palveluihin tai erilaisiin toimintoihin sekä mahdollisuus vaikuttaa joihinkin yhteisiin asioihin. (Isola ym. 2017, 5.) Ihmisten osallisuudesta ja sen edistämisestä on määritelty myös useissa eri laissa, esimerkiksi sosiaalihuoltolaissa (Sosiaalihuoltolaki 1301/2014, 1§) sekä nuorisolaissa (Nuorisolaki 1285/2016, 2§).

Osallisuuden määritelmää pidetään laajana ja moniulotteisena käsitteenä, joka voidaan mieltää yksilöllisenä, mutta myös yhteiskunnallisena käsitteenä. Yksilöä ympäröivän yhteisön on oltava sellainen, jossa yksilö kokee voivansa olla osallinen ja vaikuttaa yhteisössä erilaisiin asioihin, mutta myös yksilön on itse tunnettava itsensä arvokkaaksi, jotta osallisuus on mahdollista. Osallisuus ei tapahdu yksin vaan yhteydessä muihin ihmisiin ja ihmisiä ympäröiviin yhteisöihin eli yhteiskuntaan. (Kiilakoski 2007, 12.)

Osallisuus voidaan jakaa kolmeen ulottuvuuteen, joiden pohjalta tarkastellaan ihmisen osallisuutta yhteisössä. Näiden ulottuvuuksien katsotaan olevan olemista, osallistumista sekä kuulumisen tunnetta. Olemisella tarkoitetaan, että ihminen on osa jotain yhteisöä, kuten harrastusryhmää. Osallistuminen on ihmisen omaa toimintaa kyseisessä yhteisössä sekä kuulumisen tunteella tarkoitetaan ihmisen omaa kokemusta kuulua yhteisöön. (Nivala & Ryyänen 2013, 26.)

Osallisuuden määritelmää tarkastellessa yhtä tärkeää on tarkastella ihmisen oma osallisuuden kokemus. Ihminen voi olla osana erilaisia yhteisöjä, mutta osallisuuden kokemus voi silti jäädä vajaan. Tärkeää on, että ihminen kokee voivansa vaikuttaa yhteisössä halutessaan sekä kokee, että hänen mielipiteillään ja tekemisillään on myös muille merkitystä. Ihmisen heikko kokemus osallisuudesta on yhteydessä syrjäytymiseen sekä mielenterveysongelmiin. Osallisuus on ihmisen oma yksilöllinen tunne sekä kokemus. (Terveiden ja hyvinvoinnin laitos 2023, 27.)

Osallisuuden käsitettä voidaan määritellä myös käänteisesti sitä kautta, että pois suljetaan asioita, joita osallisuuden ei määritellä olevan. Tällöin määritellään osallisuuden vastakäsitettä osattomuutta. Osallisuuden ei katsota olevan passiivisuutta, välinpitämättömyyttä, syrjäytymistä tai vieraantumista. (Kiilakoski 2007, 10–12.) Näiden osallisuuden vastakäsitteiden avulla Nivala & Ryyänen (2013, 19–20) ovat puolestaan määritelleet osallisuuden olevan osallistumista ja aktiivisuutta, yksilön kiinnostusta sekä halua vaikuttaa omaan ympäristöönsä, oman paikan löytämistä yhteiskunnassamme sekä elämistä yhteydessä itseensä. Osallisuuden voidaan katsoa kaikinensa tarkoittavan kuulumista ja kiinnittymistä yhteisöön sekä yhteisön elämässä mukana olemista. Osallisuuden voidaan katsoa olevan jokaisen yksilön oma kokemus, joka perustuu vahvasti ihmisen omaan identiteettiin. Perusajatus osallisuudesta on kokemus yhteisöön kuulumisesta. (Nivala & Ryyänen 2013, Anttiroikon 2003, Hanhivaaran 2006 & Sassin 2002, 59 mukaan.)

2.2 Osallisuuden teoreettisia näkökulmia

Osallisuutta ja sen näkökulmia on tutkittu monissa erilaisissa tutkimuksissa (mm. Maunu & Kiilakoski 2018). Lisäksi kohdennetusti nuorten osallisuutta on tutkittu myös kansainvälisesti erilaisissa tutkimuksissa (mm. Thomas 2007, Checkoway 2011, Kirby & Bryson 2002). Tässä luvussa avaamme osallisuuden näkökulmia tarkemmin erilaisten tutkielmien pohjalta.

Maunu ja Kiilakoski (2018, 113) ovat tutkimuksessaan tutkineet nuorten omia kokemuksia sosiaalisesta sekä poliittisesta osallisuudesta. Tutkimuksessa tarkastellaan, miten nämä osallisuuden määritelmät näyttäytyvät nuorten arjessa. Tutkimuksen tulosten mukaan sosiaalinen osallisuus on nuorille tuttu ja miellyttävä osallisuuden alue, mutta poliittinen osallisuus koetaan vieraaksi sekä etäiseksi alueeksi.

Sosiaalisen sekä poliittisen osallisuuden voidaan katsoa muotoutuvan arjen kehitys- sekä kasvuyhteisöissä ja niiden katsotaan tukevan kokonaisvaltaisesti ihmisten yksilöllistä toimintakykyä, toimijuutta, sekä toimintavalmiutta. Osallisuuden on myös todettu antavan ihmisille kokemuksia voimaantumisen. Sosiaalisen osallisuuden voidaan tarkemmin katsoa hahmottuvan toimintana erilaisissa ryhmissä, yhteisöissä sekä sosiaalisissa suhteissa. Sosiaalinen osallisuus tarkoittaa yksilölle yhdenvertaisia oikeuksia sekä mahdollisuuksia osallistua toimintaan yhteiskunnassamme. Sosiaalisen osallisuuden voidaankin määritellä tavoittelevan syrjäytymisen ehkäisyä ja elämänhallinnan vahvistamista. Poliittinen osallisuus painottuu useimmiten julkiseen keskusteluun tai harkintaan sekä päätöksentekoon ja erilaisten muutosten aikaansaamiseen. Poliittisen osallisuuden voidaan katsoa olevan yhteisistä asioista päättämistä sekä niihin vaikuttamista lähiympäristössä, kuten oppilas- ja opiskelijakunnissa tai laajemmin yhteiskunnassamme. (Maunu & Kiilakoski 2018, Kiilakosken, Gretschelin & Nivalan 2012, Thomaksen 2007, 114 mukaan.)

Osallisuuden kokemusta kohdennetusti nuorten näkökulmasta on tutkittu erilaisissa tutkimuksissa tarkemmin (mm. Thomas 2007, Checkoway 2011, Kirby & Bryson 2002). Perusajatuksena voidaan pitää, että osallisuuden tavoitteena on edistää nuorten kehitystä sekä antaa olennaista tietoa ja käytännön taitoja (Checkoway 2011, 340). Thomas (2007, 206) on itse todennut artikkelissaan nuorten olevan pääosin osallisia sosiaalisten verkostojen kautta, jolla tarkoitetaan esimerkiksi nuorten ja aikuisten välisiä suhteita. Nykyään on pyritty lisäämään myös nuorten välitöntä osallisuutta koskien julkista päätöksentekoa. Nuoria pyritään ottamaan yhä enemmän mukaan palvelujen suunnitteluun, järjestämiseen sekä arviointiin. Tämän katsotaan kuitenkin olevan vielä suhteellisen uusi työalue, jota määrittelee kansainvälinen lainsäädäntö. (Kirby & Bryson 2002, 9, 11.)

Yhteiskunnassamme nuorisolain (Nuorisolaki 2§) tavoitteena on edistää nuorten osallisuutta sekä vaikuttamismahdollisuuksia. Tavoitteena on tukea kokonaisvaltaisesti nuorten kokemaa yhteisöllisyyttä ja itsenäistymistä ja kasvua sekä antaa tietoa ja taitoa edellä mainittuihin asioihin. Nuorisolain (Nuorisolaki 3§) mukaan nuoret määritellään alle 29-vuotiaiksi. Tässä opinnäytetyössä ikämääritelmä pohjaa edellä mainittuun nuorisolain kohtaan. Opinnäytetyössä olemme rajanneet alaiän kuitenkin 15-vuotiaaseen, sillä toimeksiantajamme Iisalmen Nuorison Tuki Ry:n toiminta koskee 15–29-vuotiaita nuoria (INTRY 2023).

2.3 Osallisuuden osa-alueet

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos on laatinut osallisuuden eri osa-alueet mallin, joka koostuu kolmesta eri osallisuuden osa-alueesta liittyen osallisuuden edistämiseen. Nämä osa-alueet muodostuvat osallisuudesta omassa elämässä, osallisuus yhteisöissä ja vaikuttamisen prosesseissa sekä viimeinen osa-alue koostuu osallisuudesta yhteisestä hyvästä. Osa-alueet ovat jaettu käyttäytymis-, sosiaali-, sekä terveystieteellisen tutkimuksen pohjalta. (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2023, 20.)

Ensimmäinen osallisuuden osa-alue pitää sisällään osallisuuden omassa elämässä. Tämä osa-alue tarkoittaa, että yksilöllä on päätösvalta omasta elämästään eli hän pystyy vaikuttamaan itse omaan elämäänsä esimerkiksi määrittelemällä mihin toimintoihin tai palveluihin hän osallistuu. On olemassa edellytyksiä, joita ihmisellä täytyy olla, jotta hän pystyy vaikuttamaan oman elämänsä kulkuun sekä sisältöön. Ihmisellä on oltava riittävä määrä tietoja sekä taitoja ja muita resursseja. (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2023, 21.) Osallisuuden katsotaan yksilön omassa elämässä tarkoittavan sitä, että yksilö kokee tulleen kuulluksi, nähdyksi, ymmärretyksi ja arvostetuksi sekä hän kokee olevansa merkityksellinen osa erilaisia ihmissuhteita, yhteisöjä ja ryhmiä (Isola ym. 2017, Decin & Ryanin 1985 & Antonovskyn 1987 & Fraserin 1997, 25 mukaan).

Myös Nivala & Rynnänen (2013) ovat artikkelissaan tarkastelleet osallisuuden kahta käsitettä. Ensimmäisen määritelmän mukaan osallisuuden voidaan katsoa ehkäisevän syrjäytymistä sekä köyhyyttä. Toisen määritelmän mukaan osallisuuden voidaan katsoa liittyvän vaikuttamismahdollisuuteen poliittisesti, osallistumiseen yhteiskunnallisesti sekä aktiiviseen toimimiseen kansalaisena. (Nivala & Rynnänen 2013, Pajun 2007 & Vehviläisen 2006, 18–19 mukaan.) Ensimmäinen määritelmä on samankaltainen kuin Isolan ym. (2017, 25) määrittelemä osallisuuden ensimmäinen osa-alue, joka pitää sisällään osallisuuden määritelmän omassa elämässä. Toinen määritelmä ilmentää Isolan ym. (2017, 29) määrittelemää osallisuuden toista osa-aluetta, joka käsittelee osallisuutta vaikuttamisen prosesseissa.

Toinen osallisuuden osa-alue pitää sisällään yllä mainitun osallisuuden yhteisöissä ja vaikuttamisen prosesseissa. Osallisuus yhteisöissä pitää sisällään ihmisen kuulumisen tunteen eri yhteisöihin, jotka yksilö määrittelee itselleen tärkeiksi sekä mahdollisuuteen vaikuttaa näissä yhteisöissä tärkeisiin asioihin. Yhteisöillä tässä tapauksessa tarkoitetaan kaveripiiriä, harrastusryhmää, perhettä, oman asuinalueen ihmisiä tai esimerkiksi yhteiskuntaa. Ihminen voi saada merkityksellisen osallisuuden kokemuksen siitä, että hän kokee pystyvänsä vaikuttamaan pieniin sekä isoihin asioihin ja häntä kannustetaan siinä. (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2023, 22.) Yksilön usko itseensä heikentyy, jos ihminen saa kokemuksen, ettei hänen mielipiteillään ole väliä (Isola ym. 2017, 31).

Kolmas osallisuuden osa-alue koostuu osallisuus yhteisestä hyvästä, jossa on mahdollisuus merkityksellisiin ja arvokkaisiin vuorovaikutussuhteisiin sekä yhdessä tekemiseen ja kokemiseen. Esimerkiksi erilaiset yhteiset ja avoimet tilat, kuten toimintakeskukset tai matalankynnyksen tilat luovat yhteenkuuluvuuden eli osallisuuden tunnetta. Ihminen voi näissä tuntea yhdenvertaisuutta muihin ihmisiin ja päästä tuomaan omaa osaamista näkyväksi sekä saamaan siitä kiitosta ja tunnustusta. (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2023, 24.) Myös Nivala & Rynnänen (2013, 27) määrittelevät artikkelissaan Kiilakosken (2007) ja Hanhivaaran (2006) mukaan osallisuuden pohjautuvan erilaisiin yhteisöihin, joissa on mahdollisuus saada yhteenkuuluvuudentunne sekä tunnustusta omasta itsestään.

Kumpulainen & Husu (2020, 35–36) ovat tutkimuksessaan tutkineet nuorten osallisuutta teemahaastattelujen kautta. Tutkimustuloksissa on noussut esille nuorten esiintuoma yhteenkuuluvuuden tunne, joka koettiin tärkeänä asiana tarkasteltaessa osallisuutta. On havaittu, kun nuori uskaltaa toimia ympäröivässä yhteisöissä eri tavoin sekä omana itsenään, tällöin nuori saa kokemuksen osallisuudesta. Ryhmässä toimiminen vahvistaa yhteenkuuluvuuden sekä osallisuuden tunteen kokemuksia. Nämä asiat peilautuvat osallisuuden kolmanteen osa-alueeseen.

3 MITÄ ON KUNTOUTTAVA TYÖTOIMINTA?

3.1 Kuntouttavan työtoiminnan määritelmä

Kuntouttava työtoiminta on sosiaalista kuntoutusta, jonka tarkoituksena on vahvistaa asiakkaan sosiaalista toimintakykyä sekä vuorovaikutusta, ehkäistä syrjäytymistä ja edistää asiakkaan osallisuutta. Tarkoituksena on kokonaisvaltaisesti parantaa tai auttaa ylläpitämään asiakkaan omaa elämänlaatua sekä elämänhallintaa ja tukea asiakasta mahdollisissa elämänmuutoksissa. (Sosiaalihuoltolaki 17§.) Jokainen hyvinvointialue on vastuussa kuntouttavan työtoiminnan järjestämisestä ja sen mahdollistamisesta niille, jotka sitä tarvitsee (Laki kuntouttavasta työtoiminnasta 189/2001). Tämän sosiaalipalvelun järjestäminen on määritelty myös sosiaalihuoltolaissa (Sosiaalihuoltolaki 14§).

Kuntouttava työtoiminta on suunnattu niille henkilöille, jotka eivät pysty osallistumaan julkisiin työvoimapalveluihin tai tekemään työtä työ- ja toimintakykynsä asettamien rajoitusten tai haasteiden vuoksi. Kuntouttava työtoiminta toimii vaihtoehtoisena palveluna suhteessa työ- ja elinkeinotoimiston palveluihin. Hyvinvointialueiden tulee järjestää kuntouttavaa työtoimintaa niille henkilöille, jotka ovat olleet pitkään työttömänä, saavat työmarkkina- tai toimeentulotukea ja, joilla työ- ja toimintakykynsä rajoitusten vuoksi eivät voi osallistua työ- ja elinkeinotoimiston hallinnon ensisijaisiin palveluihin. (Sosiaali- ja terveysministeriö julkaisuaika tuntematon.) Lisäksi on tutkittu, että nykypäivänä työn merkitys on suuresti liitoksissa nuorten hyvinvointiin. Nuorelle erilainen työ mahdollistaa sosiaalisia kohtaamisia muiden ihmisten kanssa sekä antaa mahdollisuuden vaikuttaa työyhteisössä erilaisien asioiden eteen ja samalla vahvistaa nuoren omaa identiteettiä. (Subramaniam ym. 2022, 8.)

Hyvinvointialueilla on vastuu siitä, että kuntouttava työtoiminta järjestetään kuntouttavasta työtoiminnasta vastaavan lain mukaisesti sekä tavalla, joka on määritelty aktivointisuunnitelmassa tai vaihtoehtoisesti monialaisessa työllistymissuunnitelmassa. (Laki kuntouttavasta työtoiminnasta 6§.) Kuntouttavan työtoiminnan aktivointisuunnitelma on työllistymisen ja elämänhallinnan parantamiseksi tehty suunnitelma asiakkaalle yhdessä työvoimaviranomaisen sekä hyvinvointialueen kanssa (Laki kuntouttavasta työtoiminnasta 2§). Aktivointisuunnitelmassa tulee ilmetä kuntouttavan työtoiminnan tavoite, kuvaus sekä järjestämispaikka, työtoiminnan päivittäinen sekä viikoittainen kesto. Suunnitelmaan on myös määriteltävä asiakkaan tuki ja ohjaus sekä muut mahdolliset sote-palvelut. Suunnitelma tulee laatia asiakaslähtöisesti, jolloin se palvelisi mahdollisimman laajasti asiakkaan tarpeita sekä tukisi hänen tavoitteitaan. Lisäksi tärkeää on merkitä kuntouttavan työtoiminnan alkamisaika sekä jakson pituus ja arviointipäivä jatkon suunnittelemiseksi. Arviointipäivässä tarkastellaan yhdessä asiakkaan kanssa, kuinka tavoitteet ovat edenneet ja täytyykö mahdollisia muutoksia tavoitteiden eteen tehdä. (Laki kuntouttavasta työtoiminnasta 9§.)

Kuntouttavan työtoiminnan jakson pituus vaihtelee kolmesta kuukaudesta 24 kuukauteen. Kuntouttava työtoiminta velvoittaa asiakasta osallistumaan kuntouttavaan työtoimintaan neljä tuntia kerrallaan vähintään kerran ja enimmillään neljä kertaa yhden viikon aikana. Kuntouttavassa työtoiminnassa on mahdollisuus tarpeen mukaan muuttaa kuntouttavan työtoiminnan päivien määriä, päiviä voidaan lisätä tai vähentää riippuen, miten suunnitelmassa on edetty asiakkaan kanssa. Kuntouttava työtoiminta tulee järjestää asiakkaalle hänen työ- ja toimintakykyään vastaavalla tasolla siten, että toiminta on räätälöity yksilöllisesti tarpeeksi mielekkääksi sekä riittävän haasteelliseksi työelämään

pääsemisen näkökannalta. On otettava huomioon, että kuntouttava työtoiminta ei saa vahingoittaa tai loukata asiakasta esimerkiksi kohdistamalla loukkauksia asiakkaan eettisiin vakaumuksiin tai uskontoon. (Laki kuntouttavasta työtoiminnasta 13b§.) Kuntouttavalla työtoiminnalla tulee olla asiakkaan elämänlaatua kohentava sekä työ- ja toimintakykyä vahvistava ote, jota voidaan järjestää yksilö- tai ryhmämuotoisena toimintana asiakaslähtöisesti erilaisissa toimintaympäristöissä (Laki kuntouttavasta työtoiminnasta 13a§).

3.2 Kuntouttavan työtoiminnan osallistujamäärät vuonna 2022

Suomessa vuoden 2022 aikana 15–29-vuotiaita nuoria osallistui kuntouttavaan työtoimintaan yhteensä 64 128 (kuva 1). Tilastokeskuksen kuvista voidaan nähdä nuorten kävijämäärä kuntouttavassa työtoiminnassa koko Suomessa (kuva 1) sekä Pohjois-Savon alueella (kuva 2). Kuvista ei voida päätellä sukupuolijakaumaa kävijämäärien suhteen. Kuvien perusteella voidaan huomata eri ikäryhmien välillä eroja tarkastellessa kuntouttavan työtoiminnan kävijämääriä. Kuvissa meitä puhutelti kävijämäärien jakauma ikäryhmittäin ja se, että kuvista voidaan huomata selkeitä eroja kävijöiden suhteen 15–19-vuotiaissa nuorissa verrattuna 20–29-vuotiaisiin nuoriin. Koko suomessa vuonna 2022 kuntouttavassa työtoiminnassa kävijöiden määrä painottui 25–29-vuotiaisiin (kuva 1) ja Pohjois-Savossa vuonna 2022 kuntouttavassa työtoiminnassa kävijöiden ikäryhmä painottui 20–24-vuotiaisiin (kuva 2).

12u9 -- Muissa palveluissa kuukauden lopussa ja aikana olleet maakunnittain (5315) muuttujina Alue, Sukupuoli, Ikäryhmät, Muut palvelut, Kuukausi ja Tiedot

	Muissa palveluissa kuukauden aikana (lkm.)											
	2022M01	2022M02	2022M03	2022M04	2022M05	2022M06	2022M07	2022M08	2022M09	2022M10	2022M11	2022M12
KOKO MAA												
Yhteensä												
Kuntouttava työtoiminta												
15 - 19	339	355	380	380	387	398	316	319	313	323	327	332
20 - 24	2 373	2 426	2 508	2 524	2 574	2 531	2 270	2 260	2 251	2 216	2 315	2 325
25 - 29	2 445	2 514	2 609	2 658	2 741	2 689	2 495	2 577	2 600	2 603	2 724	2 731

KUVA 1. Koko maassa kuntouttavaan työtoimintaan osallistuneet ikäryhmittäin (Tilastokeskus julkaisuaika tuntematon a).

Vuoden aikana 15–19-vuotiaita nuoria kuntouttavassa työtoiminnassa kävi yhteensä 4 169. Mielenkiintoista on, että 15–19-vuotiaita nuoria kuntouttavassa työtoiminnassa kävi joka kuukausi huomattavasti vähemmän kuin muissa ikäryhmissä. Suuria muutoksia kyseisessä ikäryhmässä kuukausittaisen kävijöiden määrässä ei tapahdu vaan kävijöiden keskimääräinen luku pysyy melko tasaisena joka kuukausi. 20–24-vuotiaita nuoria kuntouttavassa työtoiminnassa koko Suomessa kävi yhteensä 28 573. Voidaan huomata, että 20–24-vuotiaita nuoria käy kuntouttavassa työtoiminnassa kuukausittain huomattavasti enemmän kuin 15–19-vuotaita, sillä kuukausittaiset kävijämäärät ovat 2 000–2 500 luokkaa, joka on huomattavasti enemmän kuin 15–19-vuotiailla nuorilla. Huomataan, että 20–24-vuotiaiden ikäryhmässä tapahtuu kävijämäärän lasku kesä- ja heinäkuun välillä jopa 261 nuori-

rella. Loppuvuotta tarkastellessa kävijämäärät ovat kuitenkin kyseisessä ikäryhmässä taas lisääntyneet. 25–29-vuotiaita nuoria koko suomessa vuoden aikana kävi yhteensä 31 386 ja kuukausittain kävijöitä oli yli 2000 nuorta, joka on kuukausitasolla lähes saman verran kuin 20–24-vuotiailla. Voidaan huomata, että koko suomessa vuonna 2022 kuntouttavassa työtoiminnassa kävijöiden suurin ikäryhmä olivat 25–29-vuotiaat nuoret. (Kuva 1.)

12u9 -- Muissa palveluissa kuukauden lopussa ja aikana olleet maakunnittain (5315) muuttujina Alue, Sukupuoli, Ikäryhmät, Muut palvelut, Kuukausi ja Tiedot

	Muissa palveluissa kuukauden aikana (Ikm.)											
	2022M01	2022M02	2022M03	2022M04	2022M05	2022M06	2022M07	2022M08	2022M09	2022M10	2022M11	2022M12
MK11 Pohjois-Savo												
Yhteensä												
Kuntouttava työtoiminta												
15 - 19	10	10	14	16	17	17	13	13	8	5	8	7
20 - 24	104	111	116	103	101	104	95	84	87	81	85	93
25 - 29	86	85	97	108	109	100	85	83	82	77	90	100

KUVA 2. Pohjois-Savossa kuntouttavaan työtoimintaan osallistuneet ikäryhmittäin (Tilastokeskus julkaisuaika tuntematon b).

Pohjois-Savossa vuoden 2022 aikana 15–29-vuotiaita kuntouttavaan työtoimintaan osallistuneita oli yhteensä 2 404. Pohjois-Savossa kuntouttavassa työtoiminnassa 15–19-vuotiaita nuoria kävi vuoden aikana yhteensä 138. Kävijämäärältään 15–19-vuotiaita nuoria on huomattavasti vähemmän Pohjois-Savon alueella kuntouttavassa työtoiminnassa verrattuna muihin ikäryhmiin. Kyseisen ikäryhmän kävijämäärät kuukausittain vaihtelevat 5–17 kävijän välillä. 20–24-vuotiaita nuoria kävi Pohjois-Savon alueella kuntouttavassa työtoiminnassa koko vuoden aikana 1 164 ja kuukausittaiset kävijämäärät ovat huomattavasti suuremmat kuin 15–19-vuotiailla. Voidaan huomata, että kävijämäärät ovat vaihdelleet kuukausitasolla ja suurimpia muutoksia voidaan verrata maaliskuun sekä lokakuun välillä, jolloin ero kävijöiden suhteen oli 35 nuorta. Pohjois-Savossa kuntouttavassa työtoiminnassa 25–29-vuotiaita nuoria kävi vuoden aikana yhteensä 1 102. Kuukausittaisissa kävijämäärissä ei tässä ikäryhmässä ollut suuria eroja. Voidaan huomata, että Pohjois-Savossa vuonna 2022 kuntouttavassa työtoiminnassa kävijöiden suurin ikäryhmä olivat 20–24-vuotiaat nuoret. (Kuva 2.)

3.3 Osallisuus kuntouttavassa työtoiminnassa

Osallisuuden kokemusta sekä merkitystä kuntouttavassa työtoiminnassa on tutkittu monissa eri tutkimuksissa (mm. Luhtasela 2009, Mäntyneva & Hiilamo 2018). Lisäksi kuntouttavan työtoiminnan toimijuutta on tutkittu etnografisten haastattelujen pohjalta erilaisissa tutkimuksissa (mm. Mäntyneva 2019, Mäntyneva & Isola 2019). Mäntyneva & Hiilamo (2018, 24) tuovat tutkimustuloksissaan ilmi, että kuntouttavan työtoiminnan antava myönteinen tulevaisuuden kuva sekä tulevaisuutta tukevat tavoitteet ja toiminta kuntouttavassa työtoiminnassa, kuten koulutukseen hakeutuminen tai työtoimintaan opinnollistaminen vahvistavat myönteistä osallisuuden kokemusta osallistujalle. Lisäksi kuntouttavaan työtoimintaan osallistuvan kokemus siellä uuden oppimisesta sekä merkityksellisestä ja mielekkästä tekemisestä tukee osallisuuden kokemusta.

Osallisuus voidaan määritellä aktiivisena toimijuutena. Tätä voidaan tarkastella siitä näkökulmasta, että tällöin nuori ei pelkästään osallistu toimintaan vaan nuori pystyy vaikuttamaan toiminnan sisältöihin, joita toiminnalla tuotetaan. (Kumpulainen & Husu 2020, 29–30; Vesterinen, Kynäslahti, Myllyläri, Sintonen & Vahtivuori 2015.) Tätä näkökulmaa tuo tutkimuksessaan esille Luhtasela (2009, 81, 86, 103, 113), jonka tulostentutkimustulosten mukaan osallisuutta kuntouttavassa työtoiminnassa tukee osallistujan tiedon saaminen kuntouttavan työtoiminnan sisällöstä, oikeus vaikuttaa omiin asioihin ja tekemisiin, oikeudenmukainen ja arvostava kohtelu sekä autonomian toteutuminen kuntouttavassa työtoiminnassa. Jokaisella kuntouttavaan työtoimintaan osallistuvalla on oikeus edellä mainittuihin oikeuksiin elämäntilanteesta tai haasteista riippumatta.

Kuntouttavan työtoiminnan antama yhteenkuuluvuuden tunne lisäsi toimintaan osallistujien kokemusta osallisuudesta ja yhteenkuuluvuutta tuki esimerkiksi hyväksytyt sekä arvostava kohtaaminen. arvostetuksi tuleminen. (Mäntyneva & Isola 2019, 254). Mäntyneva (2019, 27) tuo myös omassa tutkimuksessaan ilmi, että kokemus osallisuudesta tuli välittävästä, sekä arvostavasta toimintakulttuurista. Tähän kiteytyy osallistujan kokemus siitä, että hän tulee nähdyksi, sekä kuulluksi kuntouttavassa työtoiminnassa omana itsenään. Yhteenkuuluvuuden tunne, sekä kunnioitettavasti ja arvokkaasti kohdatuksi tuleminen ovat merkittävästi osallisuutta lisääviä tekijöitä erilaisia yhteisöjä tarkastellessa (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2023, 21, 24).

Luhtaselan (2019), Mäntynevan & Isolan (2019), sekä Mäntynevan (2019) tutkimustuloksissa nousi yhteisenä ilmiönä pinnalle oikeudenmukainen sekä arvostava kohtelu, joka tuki osallistujien osallisuuden kokemusta suuresti kuntouttavassa työtoiminnassa. Tämän lisäksi osallisuuden kokemus kuntouttavassa työtoiminnassa saatiin Mäntynevan & Hiilamon (2018) tutkimuksen mukaan positiivisen tulevaisuudenkuvan luomisen sekä tulevaisuuden tavoitteiden tukemisen kautta. Etenkin positiivisen tulevaisuuden kuvan luomisen kautta osallistuja koki saavansa itse lisää motivaatiota lähteä suunnittelemaan tulevaisuutta opintojen tai töiden osalta. Osallisuutta kuntouttavassa työtoiminnassa tutkivien tutkimusten perusteella voidaan todeta, että työtoiminnalla on suuri osallisuutta lisäävä sekä vahvistava tekijä yksilön elämässä.

4 TUTKIMUKSEN TARKOITUS JA TAVOITE

Laadullisessa tutkimuksessa ilmaistaan tutkimuksen tarkoitus ja tavoite hyvin selkeästi. Ei ole olemassa selkeää sääntöä sille, kuinka termit tarkoitus ja tavoite toisiinsa suhtautuu, sillä eri tieteenaloilla näkemykset saattavat erota toisistaan. Kaikissa tutkimusraporteissa ei myöskään välttämättä edes ilmaista kyseisen tutkimuksen tarkoitusta tai tavoitetta, vaan näissä tapauksissa asia ilmaistaan kuvaamalla, mitä kyseisessä tutkimuksessa tehdään. (Tuomi & Sarajärvi 2018, 180.)

Opinnäytetyön tarkoituksena on selvittää kuntouttavassa työtoiminnassa työskentelevien nuorten osallisuuden kokemusta yhteisössä ja kuvata nuorten omia kokemuksia osallisuudesta. Tarkoitus on selvittää, mitkä tekijät mahdollisesti vaikuttavat osallisuuden kokemuksiin. Tutkimuskysymykset, joihin opinnäytetyössämme haemme vastausta ovat ”Miten nuoret kokevat osallisuuden kuntouttavassa työtoiminnassa?” ja ”Millainen merkitys kuntouttavalla työtoiminnalla on nuorille?”.

Tutkimuksemme tavoitteena on saada haastattelujen avulla tietoa siitä, kuinka hyvin nuoret kokevat olevansa osallisia yhteisössä ja millainen merkitys kuntouttavalla työtoiminnalla on heille sekä, mitkä tekijät vaikuttavat siihen, että nuoret kokevat olevansa osa yhteisöä. Tavoitteena on haastattelujen avulla saada nuorten omakohtaisia mielipiteitä ja kokemuksia. Nuorten kokemusten kautta opinnäytetyömme tilaaja voi mahdollisesti kehittää toimintaa työpaikalla ja näin kehittää myös osallisuutta.

5 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS

5.1 Toimeksiantajan esittely

Tutkimus lähti käyntiin opinnäytetyön toimeksiantajan etsimisellä. Opinnäytetyön toimeksiantajaksi saimme Iisalmen Nuorison Tuki Ry:n eli INTRYN, joka on perustettu Iisalmessa vuonna 1974. Vuonna 1987 yhdistys käynnisti nuorten työpajatoiminnan, josta se on jatkunut edelleen tähän päivään asti. (INTRY julkaisuaika tuntematon.) Toimeksiantajan löytymisen jälkeen sovittiin yhdessä Iisalmen Nuorison Tuki RY:n toiminnanjohtajan kanssa tutkimuksen toteutuksesta, ideasta sekä aikatauluista. Ensimmäisenä esiteltiin tutkimuksen aiheidea toimeksiantajallemme, jonka pohjalta kohderyhmäksi tutkimukselle valikoitui Iisalmen Nuorison Tuki RY:n nuoret. Ennen tutkimuksen virallista käynnistämistä tehtiin opinnäytetyön toimeksiantajan kanssa yhdessä tutkimuslupahakemus (liite 3) sekä opinnäytetyösopimus.

Tutkimusmenetelmäksi opinnäytetyölle valikoitui teemahaastattelu, jonka vuoksi sovittiin Iisalmen Nuorison Tuki RY:n työntekijöiden kanssa, että kävisimme ennen haastattelujen pitämistä yhden päivän ajan tutustumassa Iisalmen Nuorison Tuki Ry:n toimintaan sekä nuoriin ja samalla kertomassa tulevista yksilöhaastatteluista. Tutustumiskäynnillä kysyimme etukäteen nuorilta, olisiko heistä joku vapaaehtoinen osallistumaan tuleviin yksilöhaastatteluihin sekä kerroimme haastattelujen ajankohdan ja mistä teemoista haastatteluissa tultaisiin juttelemaan. Tulevissa kappaleissa avaamme tutkimuksen kulkua laajemmin.

5.2 Tutkimusmenetelmän esittely

Opinnäytetyö on laadullinen eli kvalitatiivinen tutkimus. Laadullinen tutkimus on tutkimusmuodoltaan empiirinen, ja laadullisessa tutkimuksessa tarkoituksena on empiirisen analyysin keinosta tutkia havaintomateriaalia ja argumentoida (Tuomi & Sarajärvi 2018, 27). Tavoitteena laadullisessa tutkimuksessa on kuvata ja ymmärtää tutkittavaa ilmiötä sekä antaa tutkittavalle ilmiölle tulkinta. Lähtökohdiana kvalitatiivisessa eli laadullisessa tutkimuksessa pidetään sitä, miten ihmiset näkevät ja kokevat todellisen elämän. Kvalitatiivisen tutkimuksen tarkoituksena ei ole yleistää tutkimustulosta määrällisen tutkimuksen tavoin, sillä laadullisen tutkimuksen tavoitteena on tutkia yksittäistä tapausta ja ymmärtää sitä. (Kananen 2014, 18–19.)

Kvalitatiivisessa tutkimuksessa tutkija menee suoraan tutkittavan ilmiön luokse esimerkiksi havainnoimaan tai haastattelemaan eli tutkija ja tutkittava ovat suoraan yhteydessä toisiinsa. Laadullinen tutkimus pitää sisällään paljon sanoja, sekä lauseita, toisinkuin määrällinen tutkimus perustuu lukuihin. Sisällöltään kvalitatiivinen tutkimus on siis kuvailevaa. (Kananen 2014, 18–19.)

Laadullisessa tutkimuksessa teoretieto on välttämätöntä. Tutkimuksen teorialla tarkoitetaan tutkimuksen viitekehystä eli tutkimukseen sisältyvää teoreettista osuutta. Tutkimuksen viitekehys muodostuu tutkimukseen sisältyvistä käsitteistä ja käsitteiden välisistä suhteista. Tutkimuksessa teoriaa tarvitaan kuitenkin myös hahmottamaan tutkimuksen metodia eli tutkimusmenetelmää, luotettavuutta sekä etiikkaa. (Tuomi & Sarajärvi 2018, 23–24.)

5.3 Haastatteluaineiston keruu

Yleisimmät tutkimusmenetelmät, joita laadullisissa tutkimuksissa käytetään ovat haastattelu, havainnointi, kysely sekä erilaisiin dokumentteihin perustuva tieto. Näitä tiedonkeruumenetelmiä voidaan käyttää joko yksin tai yhdisteltynä keskenään. (Tuomi & Sarajärvi 2018, 83.) Tiedonkeruumenetelmä, jota tutkimuksessa käytetään, on teemahaastattelu. Valitsimme yksilöllisiin teemahaastatteluihin jo edeltävällä viikolla käydessämme tutustumassa Iisalmen Nuorison Tuki Ry:n toimintaan neljä vapaaehtoista nuorta ja järjestimme seuraavalla viikolla haastattelut samana päivänä jokaiselle haastateltavalle. Haastatteluihin olisi ollut useampi halukas osallistuja, mutta resurssien ja ajankäytön vuoksi jouduimme rajaamaan haastattelumäärän neljään henkilöön. Haastattelut järjestimme Iisalmen Nuorison Tuki RY:n suljetuissa tiloissa, jotta haastattelutilanteesta tuli haastateltavalle mahdollisimman tuttu ja turvallinen paikka. Haastattelut nauhoitimme nauhureilla, jotta saimme tallennettua jokaisen haastattelun ylös myöhempää litterointia varten.

Teemahaastattelu eroaa muista haastatteluista erityisesti siten, että haastattelu on kohdennettu tiettyihin teemoihin, joista keskustellaan yhdessä haastateltavan kanssa. Teemahaastattelu ei määrittele haastattelukertojen määrää tai sitä, kuinka syvällisesti asiasta tulee keskustella. Oleellista haastattelussa on edetä haastattelun teemojen mukana, sillä teemahaastattelussa teemat ovat kaikille samat. Teemahaastattelussa ei ole tarkkoja kysymyksiä eikä järjestystä. Teemahaastattelu on erinomainen haastattelumuoto saamaan tutkittavien oma ääni kuuluviin. (Hirsjärvi & Hurme 2014, 48.)

Tärkeää haastattelutilanteessa on ottaa huomioon, että teemahaastattelussa ei voi kysellä mitä tahansa haastateltavalta, vaan haastattelulla pyritään saamaan tutkimuksen kannalta oleellisia vastauksia. Etukäteen valitut teemat perustuvat yleisemmin aina tutkimuksen teoreettiseen viitekehykseen eli siihen, mitä tutkittavasta ilmiöstä tiedetään entuudestaan. Teemahaastatteluja on kuitenkin hyvin erilaisia riippuen tutkimusaiheesta. Haastattelut voivat olla tarkkaan rajattuja tai tilanteista ja havainnoista johdettuja. (Tuomi & Sarajärvi 2018, 88.)

Teemahaastattelun teemat pohdimme tutkimuskysymysten avulla etukäteen. Haastattelimme haastateltaviamme osallisuuden ja merkityksellisyyden teemojen pohjalta. Näiden teemojen pohjalta kehitimme myös avoimia lisäkysymyksiä etukäteen haastateltaville, jotta saisimme mahdollisimman paljon tietoa tutkimuskysymyksiimme liittyen. Haastattelut olivat siis etukäteen tarkkaan rajattuja. Kaikki haastattelut kestivät 30 minuutista tuntiin.

5.4 Aineiston analyysi

Analyysimenetelmänä tutkimuksessa on käytetty teoriaohjaavaa sisällönanalyysia. Sisällönanalyysi on laadullisen tutkimuksen analysointimenetelmä. Laadullisen tutkimuksen analyysitavat jakautuvat aineistolähtöiseen, teoriasidonnaiseen sekä teorialähtöiseen sisällönanalyysiin. (Tuomi & Sarajärvi 2018, Eskolan 2001;2007, 108 mukaan.) Teoriaohjaavassa sisällönanalyysissa ideana on luokitella aineiston analyysi jo aikaisempaan olemassa olevaan viitekehykseen kuten esimerkiksi teoriaan, jolloin analyysi ohjailee jokin teoria, mutta analyysi ei suoraan pohjautu teoriaan. Teoriaohjaava analyysi perustuu induktiiviseen päättelyyn, jonka lopputulosta ohjaa teoria. (Tuomi & Sarajärvi 2018, 109, 113.)

Ensimmäiseksi aineiston analyysiin siirryttäessä kuunnellaan haastattelut, sekä kirjoitetaan aineisto auki sanasanalta muuttamatta haastateltavan sanoja lainkaan. Lisäksi tutkija perehtyy aineistoihin lukemalla aineistot useaan otteeseen läpi. (Tuomi & Sarajärvi 2018, 122–127.) Tutkimuksen analysointi aloitettiin litteroimalla haastatteluaineistomme. Litteroidussa aineistossa käytimme Calibri-fonttia ja kokoa 11. Kokonaisuudessaan litteroitua aineistoa kertyi yhteensä 21 sivua. Jätimme litteroimatta tutkimuksemme kannalta täysin epäoleelliset asiat pois. Tuloksia tarkastellessa on käytetty suoria lainauksia haastatteluista, jotka auttavat havainnollistamaan saatuja tutkimustuloksia. Suorien lainauksien perään on merkitty H-kirjain ilmentämään haastateltavaa.

Tärkeää siirryttäessä teoriaohjaavaan sisällönanalyysiin on huolellinen suunnittelu, jonka jälkeen tutkijan tulee perehtyä aiempiin teorioihin, sekä sieltä voidaan poimia aiempia ilmiöitä. (Tuomi & Sarajärvi 2018, 128–129.) Siirryttäessä tekemään teoriaohjaavaa sisällönanalyysia muodostetaan ensimmäiseksi analyysirunko, jonka mukaan analysointi lähtee etenemään. Analyysirunkoa muodostaessa tutkija määrittelee etukäteen ne käsitteet tai teoreettiset käsitteet, joihin aineiston analyysi tulee perustumaan. (Tuomi & Sarajärvi 2018, 128.) Siirryttäessä teoriaohjaavaan sisällönanalyysiin määriteltiin tutkimukselle teoreettiset käsitteet, joiden mukaan lähdettiin tarkastelemaan litteroitua aineistoa. Teoreettiset käsitteet, joiden pohjalta lähdettiin etenemään, olivat osallisuus ja merkityksellisyys.

Tämän jälkeen seuraavana vaiheena analyysirungon muodostamisen jälkeen on pelkistää tutkimusaineisto noudattaen sisällönanalyysiä eli karsitaan tutkimusaineistosta pois kaikki tutkimuksen kannalta epäoleellinen. (Tuomi & Sarajärvi 2018, 128.) Tehtäessä aineiston pelkistämistä analyysirunko toimii ikään kuin opastimena, sekä pelkistämisen jälkeen apuna aineiston luokittelussa. Analyysirungon avulla tutkija voi luokitella aineiston eri osat näiden etukäteen määriteltyjen käsitteiden tai teoreettisten käsitteiden mukaan. Tällöin tutkijat voivat poimia ne osat, jotka jäävät aineistoon ja jotka, jäävät analyysirungon ulkopuolelle. (Tuomi & Sarajärvi 2018, 128–129.) Pelkistimme tutkimusaineiston ja poimimme tutkimusaineistosta tutkimuksen kannalta oleelliset vastaukset esille ja jätimme poimimatta tutkimuksen kannalta epäoleelliset vastaukset. Tutkimusaineistosta poimimme esille vastauksia, jotka liittyivät tutkimuksemme teoreettisiin käsitteisiin sekä antoivat vastauksia tutkimuskysymyksiimme.

6 TUTKIMUKSEN TULOKSET

6.1 Nuorten ajatuksia osallisuudesta

Opinnäytetyön tutkimuskysymyksinä olivat ”Miten nuoret kokevat osallisuuden kuntouttavassa työtoiminnassa?” ja ”Millainen merkitys kuntouttavalla työtoiminnalla on nuorille?”. Aineiston analyysi oli teoriaohjaava ja sitä ohjasi osallisuuden osa-alueiden teoria.

Tässä tutkimuksessa osallisuus jakautui aineistossa kahteen eri alaluokkaan, jotka olivat osallistuminen ja merkityksellisyys. Taulukossa 1 on kuvattu osallisuuden eri ulottuvuudet. (Taulukko 1.) Kysyttäessä haastateltavilta, miten he määrittelevät osallisuuden ja mitä he itse ajattelevat osallisuuden olevan, vastauksista nousi selkeästi ilmi, että haastateltavat kokivat osallisuuden tarkoittavan osallistumista esimerkiksi kuntouttavan työtoiminnan yhteiseen toimintaan ja juttelemista toisille kuntouttavan työtoiminnan jäsenille.

”Osallisuus jotenkin sanana tosi semmonen hmm... No varmaan just se, että on siinä porukassa osallisena. Varmasti se ainakin tukee osallisuutta, jos osallistuu kaikkiin tommosiin yhteisiin puuhiin, mitä täällä on mahdollista tehdä ja varmasti hyvä, jos vähän haastaaki itteensä juttelemaan toisille ja monenlaisille ihmisille täällä.” H2

Haastatteluissa nuoret kertoivat osallisuuden heille tarkoittavan kuntouttavassa työtoiminnassa olemista. Sitoutuminen sekä paikan päälle tuleminen koettiin osallisuudeksi. Nuorten oma sitoutuminen kuntouttavaan työtoimintaan nähtiin osallisuuden määrittelyssä tärkeässä roolissa.

”Ainakin se on jo ihan semmosta että, oot vaan paikan päällä. Se on jo niinku sitä, että sä oot sitoutunut siihen että, sä oot täällä kuntouttavassa ja tullut paikan päälle.” H4

Kysyttäessä osallisuudesta haastatteluista nousi esiin merkityksellisyys ja sen kokemuksen saaminen kuntouttavan työtoiminnan kautta. Kyselimme haastateltavilta tarkemmin, miten he itse määrittelevät merkityksellisyyden. Vastauksista nousi esiin, että merkityksellisyyden koettiin tarkoittavan sitä, mitä itse toiminnalle antaa.

”Mun mielestä osallisuus on mulle aika sama, kun merkityksellisyys. Merkityksellisyys on se, mitä sä ite annat sille toiminnalle ja osallisuus on sitte se, mitä se yhteisö antaa sille toiminnalle ehkä.” H3

Haastateltavilta kysyttiin merkityksellisyyden näkökulmasta, mitä he kokevat saaneensa kuntouttavasta työtoiminnasta. Merkityksellisenä koettiin oma oleminen ihmisten ympärillä. Lisäksi kuntouttavan työtoiminnan koettiin helpottavan ihmisten kohtaamista.

”Joo, no nyt itestä alkaa just tuntua, että on jo voimavaroja enempi ja hyvinki tottunu tähän ihmisten ilmoilla olemiseen.” H2

Merkityksellisyyttä kuntouttavassa työtoiminnassa toi oman kädenjäljen näkeminen töiden kautta. Omien töiden luominen alusta loppuun saakka antoi nuorille positiivisen kokemuksen. Positiivisen kokemuksen saaminen koettiin tuovan merkityksellisyyden kokemusta.

”Kyllähän se hyvälle tuntuu, kun oman työn näkee jossakin julkaisutuna, minkä on itse suunnitellut ja toteuttanut, niin kyllähän se mukavalle oikeesti tuntuu.” H4

TAULUKKO 1. Aineiston analyysirunko osallisuudesta

Alkuperäiset ilmaukset	Pelkistetty ilmaus	Alaluokka	Pääloukka
”No varmaan just se, että on siinä porukassa osallisena.”	Porukassa oleminen	Osallistuminen	Osallisuus
”Osallistuu kaikkiin tommosiin yhteisiin puuhiin, mitä täällä on mahdollista tehdä.”	Yhdessä tekeminen		
”Merkityksellisyys on se, mitä sä ite annat sille toiminnalle.”	Oma osallistuminen toimintaan	Merkityksellisyys	
Kyllähän se hyvälle tuntuu, kun oman työn näkee jossakin julkaistuna, minkä on itse suunnitellut ja toteuttanut, niin kyllähän se mukavalle oikeesti tuntuu.”	Oman kädenjäljen näkeminen		

6.2 Nuorten osallisuuden kokemus omassa elämässä

Osallisuus omassa elämässä jakautui aineiston perusteella kolmeen eri alaluokkaan, jotka ovat palveluihin vaikuttaminen, arkirytmin saaminen ja turvallisuuden tunne. Taulukossa 2 on kuvattu osallisuuden eri ulottuvuudet omassa elämässä. (Taulukko 2.) Haastateltavat olivat käyneet haastatteluhetkellä Iisalmen Nuorison Tuki RY:llä kuntouttavassa työtoiminnassa puolesta vuodesta useampaan vuoteen, ja nuoret toivat haastatteluissa ilmi, että ovat saaneet itse olla osana päättämässä kuntouttavaan työtoimintaan osallistumisesta ja näin ollen ovat saaneet vaikuttaa omassa elämässään palvelukokonaisuuksiin.

”Sain kaverin kautta tietää et Iisalmes on samanlaista toimintaa, ku Kuopiossa, sitten halusin tänne.” H1

Haastatteluiden myötä tietoa saatiin, kuinka erilaisia polkuja nuorilla voi olla kuntouttavaan työtoimintaan tulemiseen. Yhden nuoren haastattelussa tuli ilmi, että hänelle oli annettu vaihtoehtoja eri kuntouttavan työtoiminnan paikoista, joista oli itse saanut valita itselle parhaimmaksi tuntuvan paikansa. Palveluihin vaikuttaminen on tukena nuoren oman elämän osallisuuden toteutumisessa.

”Ruettiin suunnittelemaan työkkärin ja näitten kanssa kuntouttavaa työtoimintaa, niin sitten käytiin läpi näitä Iisalmen mahdollisuuksia ja sitten Intry oli yks vaihtoehto, minkä he mulle kerto.” H2

Palveluihin osallistumisen lisäksi haastatteluista nousi ilmi, että nuoret ovat kokeneet kuntouttavan työtoiminnan antaneen heille päivärytmiin tukea. Haastatteluissa tuli vahvasti ilmi, että pelkästään aamuisin herääminen kuntouttavaan työtoimintaan on auttanut jäsentämään arkirytmisiä. Arkirytmien tukemista vahvasti nuorelle jo muutama kuntouttava työpäivä viikossa.

”Saa vähän niinku arkirytmisiä pidettyä, vaikka mulla on vaan se 2 päivää, mutta sekin, että mun pitää aamulla herätä ja lähteä kotoa jonnekin, niin se tuo semmosta niinku rytmiä arkeen.” H4

Haastatteluissa nousi useaan otteeseen esille se, kuinka merkittävä osa kuntouttava työtoiminta on nuoren arkea. Kuntouttava työtoiminta voi olla nuorelle jokin syy poistua kotoa. Kotoa poistuminen oli useammassa haastattelussa arkirytmisiä tukeva asia.

”No siis varmaan pääpointtina tässä on ollut ehkä se niinku se kottoo ylipäättään poistuminen, että on ollut tavallaan joku syy poistua kotoa ja se arkirytmien ylläpitäminen.” H1

Kuntouttavalla työtoiminnalla voidaan haastattelujen kautta nähdä olevan suuri vaikutus nuoren hyvinvoinnin tukemiseen, joka tuli haastatteluissa useaan otteeseen ilmi. Arkirytmien ylläpitämisen katsottiin olevan tärkeä osa arjessa jaksamista. Kuntouttavan työtoiminnan katsottiin tukevan arkirytmisiä myös siten, että sen koettiin antaneen rohkeutta poistua kotoa myös vapaa-ajalla.

”No on tää antanu semmosta rohkeutta ja motivaatiota esim. poistua kottoo niinku muinakin päivinä, kun näinä paja päivinä.” H4

Osa haastateltavista koki kuntouttavan työtoiminnan tukevan heidän arjenhallintaansa kokonaisvaltaisesti. Kuntouttavan työtoiminnan katsottiin lisäävään arjessa jaksamista. Jaksamista lisäsi esimerkiksi kuntouttavan työtoiminnan lisäämä arkiliikunta.

”Vapaa-ajalla antaa varmaan sitä jaksamusta, ihan ku mäkin kuljen nuo työmatkat yleensä kävellen, toki välillä nyt, ku tuo matka pitenee, niin myös bussilla, mutta kumminki tulee semmosta jaksamusta sinne arkeen, kun tulee sitä arkiliikuntaa.” H2

Haastatteluista nousi pinnalle, että haastateltavat kokivat kuntouttavan työtoiminnan luovan turvallisuuden tunnetta. Iisalmen Nuorison Tuki RY:tä kuvailtiin haastatteluiden myötä ikään kuin ”turvakodiksi”. Haastattelujen kautta välittyi, että kuntouttavan työtoiminnan katsottiin luovan nuoren arjessa turvallinen yhteisö.

”Täällä oon monta vuotta ollut, tästä on jäänyt vähän semmonen niinku turvakoti.” H4

Turvallisuuden tunnetta katsottiin luovan myös se, että nuoret kokivat, että heidän mielipiteitään kuunnellaan. Nuoret kokivat voivansa ilmaista mielipiteitään suoraan. Kuntouttavan työtoiminnan katsottiin siten lisäävän itseluottamusta.

”On se vähän semmosta itseluottamusta lisänny ja kyllä, jos niinku mielipidettä kysytään, niin mä sanon ja silloin kyllä kuunnellaan.” H3

Osa nuorista toi esille, että kokivat kuntouttavan työtoiminnan olevan ympäristö, jossa voi luottaa toisiin ihmisiin. Toisiin ihmisiin luottaminen lisäsi turvallisuuden tunteen kokemusta. Turvallisessa ja luotettavassa ympäristössä ilmapiirin nähtiin olevan rento.

”Täällä ku on yksilöohjausta, niin sitten saa perehtyä myös niihin omiin asioihin, jotka vie sitten eteenpäin, jos miettii yksilöohjaajan kanssa näitä opintopolkuja ja muita. Ilmapiiri vaikuttaa siihen, että täällä pystyy olemaan rennosti, koska luottaa toisiin ihmisiin.” H2

TAULUKKO 2. Aineiston analyysirunko osallisuudesta omassa elämässä

Alkuperäiset ilmaukset	Pelkistetty ilmaus	Alaluokka	Pääloukka
"Sain kaverin kautta tietää et Iisalmes on samanlaista toimintaa, ku Kuopiossa, sitten halusin tänne."	Oma valinta haluta kuntouttavaan työtoimintaan	Palveluihin vaikuttaminen	Osallisuus omassa elämässä
"Ruettiin suunnittelemaan työkärin ja näitten kanssa kuntouttavaa työtoimintaa, niin sitten käytiin läpi näitä Iisalmen mahdollisuuksia ja sitten Intry oli yks vaihtoehto, minkä he mulle kerto."	Yhteistyössä parhaan palvelun valitseminen		
"Saa vähän niinku arkirytmii pidettyä"	Oman arjen ylläpitäminen	Arkirytmien saaminen	
No siis varmaan pääpointtina tässä on ollut ehkä se niinku se kottoo ylipäättään poistuminen, että on ollut tavallaan joku syy poistua kotoa."	Motivaatio kotoa pois lähtemiseen		
"Jos niinku mielipidettä kysytään, niin mä sanon ja sillon kyllä kuunnellaan."	Mielipiteiden kuunteleminen		
"Ilmapiiri vaikuttaa siihen, että täällä pystyy olemaan rennosti, koska luottaa toisiin ihmisiin."	Toisiin ihmisiin luottaminen, jolloin voi olla oma itsensä	Turvallisuuden tunne	

6.3 Nuorten osallisuuden kokemus yhteisöissä

Tässä tutkimuksessa osallisuus yhteisöissä jakautui kolmeen eri alaluokkaan, jotka ovat kuuluminen yhteisöön, palvelujen suunnitteleminen ja kehittäminen sekä tuki ja kannustaminen. Taulukossa 3 on avattu tarkemmin osallisuuden eri ulottuvuudet yhteisössä. (Taulukko 3.) Tutkimusaineistosta

nousi kaikista eniten esille nuorten osallisuuden kokemus yhteisössä eli kuntouttavassa työtoiminnassa. Nuoret kokivat haastattelujen perusteella kuuluvansa kuntouttavan työtoiminnan yhteisöön.

”Kyllä mä oon ihan viihtynyt, että kyllä sitä sillee niinku kuuluu olevansa osa porukkaa.” H3

Yhden haastateltavan mukaan Iisalmen Nuorison Tuki RY on hänelle erityisen merkityksellinen paikka. Nuori avasi haastattelussa, ettei haluaisi lähteä muualle. Tuloksista voidaan analysoida, että kuntouttavasta työtoiminnasta voi tulla nuorelle merkityksellinen paikka elämässä.

”Tosi hyvin, että tuntuu siltä et ei haluaisi lähteä muualle poiskaan.” H4

Nuoret toivat esille, että joukkoon kuulumisen tunnetta vahvistaa yhdessä tekeminen. Yhdessä tekeminen katsottiin lisäävän osallisuuden kokemusta yhteisössä. Yhdessä tekemisellä saatiin yhdenvertaisia kokemuksia yhteisössä olemisesta.

”Mä tykkään niistä tosi paljon aina, ku lähetää jonnekkii yhdessä ja tehään jotaki yhdessä. Tää on tämmönen hyvä paketti, et täällä on sikäli tosi rentoo, mutta sitte tosiaan tehään näitä asioita yhdessä.” H2

Haastateltavat korostivat haastatteluissa sitä, että saavat olla mukana kehittämässä ja suunnittelemassa esimerkiksi yhteisiä ryhmätoimintoja kuntouttavan työtoiminnan arkeen, jos he niin haluavat. Nuorille annetaan mahdollisuus vaikuttaa yhteisössä joka viikko ryhmätoimintaan kuten esimerkiksi ”safkatiistaihin”. Toimintoihin vaikuttaminen luo nuorelle tunnetta, että hän on merkityksellinen osa yhteisöä.

”Täällä saa niinku aina ehottaa mitä tehään. Sitten just se, et safkatiistaissa tehdään niinku nuorten valitsemaa ruokaa ja sen saa nuoret päättää.” H1

Lisäksi haastateltavat kertoivat, että heidän mielipiteitään kuunnellaan ja kysellään sekä otetaan parhaan mukaan huomioon kuntouttavan työtoiminnan arkeen. Nuoret kertoivat, että kokevat voivansa ilmaista rohkeasti oman mielipiteensä sekä omat ajatuksensa kuntouttavan työtoiminnan tekemisien suhteen.

”En mä niinku ehkä tekemisen suunnittelussa niin sillee oo mukana. Mutta yleensä jos on joku semmonen, missä tarvitaan suunnittelu apua niin kyllä sillon aina kysytään, mitä tehtäis. Kyllä mulla yleensä sillon jotain sanottavaa niille on ja kyllä sillo kuunnellaan.” H3

Kysyttäessä tarkemmin haastateltavilta, saavatko he vaikuttaa kuntouttavassa työtoiminnassa omiin tekemisiin kaikki nuoret vastasivat yksimielisesti. Nuorten mukaan heillä on oikeus päättää myös omista tekemisistään, vaikka saavat olla vaikuttamassa myös yhteisiin toimintoihin. Nuoret kokivat, että he voivat toteuttaa itseään oman kiinnostuksen mukaan.

”No siis joo kyllä, mä oon yleensä saanut tehdä semmosta niinku mitä mä oon ite halunnu.” H1

Työntekijöiden kannustaminen nuoria siihen, mistä itse pitävät, tuki osallisuuden kokemusta yhteisössä. Nuoret kokivat, että ovat päässeet tekemään sitä, mitä itse haluavat. Positiivinen ilmapiiri syntyi sen kautta, että nuoret saivat tehdä itselleen merkityksellisiä asioita.

”En mä kyllä täällä oo huomannut, että kukaan niinku valittas omasta työstään, että niinku kaikki on kyllä varmaan päässy vähän sinne minnekkä on niinku kiinnostusta ollut.” H4

Nuoret toivat esille haastatteluissa, että itselle merkityksellisten asioiden ohella työntekijät kannustavat nuoria kokeilemaan myös tiettyjä työtehtäviä. Yhdessä haastattelussa koettiin uuden kokeileminen pakolliseksi toiminnaksi, mutta kuitenkin nuori nosti esille, ettei sitä tarvitse enää uudestaan tehdä, jos ei tekeminen innosta itseään. Uuden asian kokeilulla mahdollistetaan se, että nuori pääsee kokeilemaan uusia asioita yhdessä muiden kanssa.

”Joo kyllä voin vaikuttaa tekemisiin. Toki välillä on just näitä yhteisiä juttuja, että vaikka kokeillaan kankaanpainantaa, että se on melko lailla silleen pakko ns. ees jonkin verran kokkeilla.” H2

TAULUKKO 2. Aineiston analyysirunko osallisuudesta yhteisöissä

Alkuperäiset ilmaukset	Pelkistetty ilmaus	Alaluokka	Päälouokka
"Kyllä mä oon ihan viihtynyt, että kyllä sitä sillee niinku kuuluu olevansa osa porukkaa."	Kokemus porukkaan kuulumisesta	Kuuluminen yhteisöön	Osallisuus yhteisöissä
"Mä tykkään niistä tosi paljon aina, ku lähetää jonnekki yhdessä ja tehään jotaki yhdessä."	Yhdessä tekeminen		
"Täällä saa niinku aina ehoottaa mitä tehään."	Mielipiteen kertominen avoimesti	Palvelujen suunnittelemine ja kehittämine	
"Kyllä mulla yleensä silloin jotain sanottavaa niille on ja kyllä sillo kuunnellaan."	Kuulluksi tuleminen		
"Kaikki on kyllä varmaan päässy vähän sinne minnekkä on niinku kiinnostusta ollut."	Tuetaan tekemään itselleen mieluisia juttuja	Tuki ja kannustaminen	
"Toki välillä on just näitä yhteisiä juttuja, että vaikka kokeillaan kankaanpainantaa, että se on melko lailla silleen pakko ns. ees jonkin verran kokeilla."	Kannustetaan kokeilemaan erilaisia työtehtäviä		

6.4 Nuorten osallisuuden kokemus vuorovaikutussuhteissa

Osallisuus vuorovaikutussuhteissa jakautui tutkimuksen aineiston perusteella kolmeen eri alaluokkaan, jotka ovat yhdessä tekeminen, välittäminen ja sosiaaliset suhteet. Taulukossa 4 on kuvattu osallisuuden eri ulottuvuudet tarkastellessa vuorovaikutussuhteita. (Taulukko 4.) Haastatteluissa nousseen yhdessä tekemisen katsottiin osallistavan nuoria erilaisiin sosiaalisiin tilanteisiin.

"Täällä varmaan monellakin on vähän tuo, että sosiaalisuus on vähän huonompaa, niin täällä se on merkityksellistä, että tehdään niitä ryhmätoimintoja ja vähän niinku tilanne pakottaa sut siihen epämuksu- vuustilanteeseen ja ehkä sen kautta oppiikin huomaamaan, että ne tilanteet ei oookkaan niin pahoja mitä sitä on ite luullu." H4

Haastattelujen kautta nousi ilmi, että haastateltavat kokivat yhdessä tekemisen merkitykselliseksi tekemiseksi kuntouttavassa työtoiminnassa. Nuoret kertoivat kuntouttavan työtoiminnan järjestävän vähintään kerran viikossa yhteistä tekemistä nuorille, jossa kaikki otetaan mukaan. Jokaisella nuorella on tällöin mahdollisuus päästä osallistumaan ja vaikuttamaan yhteisen hyvän eteen.

”On meillä myös kerran viikkoon jotaki, esim kokkauspäivä.” H3

Yhteisen tekemisen kautta nuoret kokivat saavansa yhteyksiä myös muihin ihmisiin. Samalla nuoret toivat ilmi, kuinka tekemisiä voi hyödyntää kotonaan mahdollisesti jopa omien ystävien kanssa. Yhteisellä tekemisellä jokainen nuori pääsee luomaan vuorovaikutussuhteita muiden kanssa.

”Täällä tehdään ruokaa yhdessä, niin siihen tulee semmonen mukavampi miellelyhtymä, kun täällä tehdään yhdessä ruokaa ja saa niitä ohjeita ja reseptejä muilta, mitä kokeilla kotonakin.” H2

Yhdessä tekemisen lisäksi välittämisen katsottiin olevan tärkeässä roolissa vuorovaikutussuhteissa. Haastatteluissa nuoret nostivat työntekijöiden roolin merkityksellisenä asiana kuntouttavassa työtoiminnassa. Nuoret kertoivat, että työntekijät kyselevät heidän kuulumisiaan ja he kokivat saavansa työntekijöiltä ymmärrystä omiin tilanteisiinsa.

”Jos on huonoja päiviä tai haluaa keskustella jonkun ohjaajan kanssa, niin yleensä sitten otetaan kyllä huomioon niin kun ja sitten, jos huomataan vaikka, että on jotenkin niinku huonompi päivä tai jotain niin sitten niin kun siihenkin yleensä tullaan ehkä kysymään tai tälleen, haluaako puhua asiasta, että miks on niin huono päivä ja miksi on taas noin negatiivinen asenne ja tälleen näin, mutta, että koko ajan nyt tuossa mukana pyörii.” H1

Lisäksi nuoret kertoivat työntekijöiden kuuntelevan ja olevan kiinnostuneita aidosti heidän asioistaan, mikä lisäsi tunnetta välittämisestä. Nuoret kokivat myös, ettei heidän tarvitse olla omien asioiden kanssa yksin, vaan työntekijät huomaavat ja kohtaavat nuoren päivän aikana, eikä jätä nuorta huomioimatta. Nuoret kertoivat saavansa tukea työntekijöiltä erilaisiin tilanteisiin.

”Joo, siis kyllä työntekijät ovat todella läsnä ja silleen tukemassa ja ihan niinku tärkeätä on, että hekin tykkää kysellä meidän kuulumisia, että eivät ihan jätä vaa, että neljätuntia täällä pohdiskelee omia juttuja jossain nurkassa.” H2

Henkilökunnan merkitystä korosti se, että jokaisen koettiin olevan ammattitaitoisia ja helposti lähestyttäviä. Haastatteluissa nuoret toivat ilmi, että Iisalmen Nuorison Tuki Ry:llä ei ole ikinä ollut sellaista henkilökuntaa, jolle ei olisi voinut kertoa omista asioistaan. Henkilökunnalla on merkityksellinen rooli yhteisössä nuorten näkökulmasta luomaan tunnetta välittämisestä.

”Täällä ei niin kun oo ikinä ollu semmosta henkilökuntaa nyt vuosien aikana, että ei olisi niinku yhdellekään pystynyt puhumaan omista asioistaan, että se on aina ollut tosi niinku ammattitaitoista ja myötätuntoista ja semmosta että aina ollut helppoa puhua jokaiselle.” H4

Kysyttäessä haastateltavilta, miten kuntouttava työtoiminta tukee heidän sosiaalisia suhteitaan, nuoret kertoivat, että kuntouttavan työtoiminta on tukenut heidän sosiaalisia suhteitaan siten, ettei nuorilla ollut niin yksinäinen olo. Kuntouttava työtoiminta on tukenut ja vahvistanut nuorten sosiaalisia kohtaamisia. Nuoret ovat kokeneet saaneen sosiaalisiin suhteisiin ajan mittaan kehitystä.

”No ei oo ehkä ihan nii yksinäinen olo. Sitä vähän niinku, niitä tulee täällä, niitä sosiaalisia tilanteita, niin ehkä sitä niinku oppii paremmin händläämään niitä.” H3

Kuntouttavan työtoiminnan ohella nuoret tiesivät jo ennakkoon, että kuntouttavan työtoiminnan päivät tuovat heille sosiaalisia tilanteita. Nuoret kokivat hyväksi sen, että ovat ennakkoon tietoisia sosiaalisista kanssa käymisestä ja samalla pääsevät vahvistamaan vuorovaikutustaitojaan. Aidot ihmis-kontaktit lisäsivät nuorten sosiaalista kanssa käymistä päivän sisältöön.

”No kyllähän täällä tulee sosiaalisia kanssakäymisiä pakostikin ja se tuo just semmosta, että niin kun päivän aikana tulee ees jonkun kanssa juteltua, että jos on yksin kotona niin eihän sitä tule semmoista, vaikka netin kautta juttelee mutta se ei ole kuitenkaan ihan sama kuin tämmöinen oikee ihmiskontakti että kyllä se tukee semmoista sosiaalisuutta päivän aikana.” H4

Osa nuorista koki jopa kuntouttavan työtoiminnan antaneen heille valmiuksia oman henkilökohtaisen elämän sosiaalisiin suhteisiin. Nuoret kertoivat, että kuntouttava työtoiminta ylläpitää ihmissuhteita. Yhden nuoren haastattelusta tuli myös ilmi, että kuntouttava työtoiminta on mahdollistanut uusia ihmissuhteita, jotka ovat kuntouttavan työtoiminnan kautta tulleet myös omaan arkielämään.

”Nää on semmoset selkeät päivät, jollon tietää, että nyt tulee sosiaalisia tilanteita. Ja tietty täällä on tullu uusia ihmissuhteita, joka on hyvä ja silleen tavallaan, ku täällä puuhataan monenlaista niin ehkä se on antanut myös ideoita sinne, että mitä voi niinku tehdä myös oman perheen kanssa ja kavereiden kanssa.” H2

TAULUKKO 3. Aineiston analyysirunko osallisuudesta vuorovaikutussuhteissa

Alkuperäiset ilmaukset	Pelkistetty ilmaus	Alaluokka	Pääloukka
"On meillä myös kerran viikkoon jotaki, esim kokkauspäivä."	Osallistuminen	Yhdessä tekeminen	Osallisuus vuorovaikutussuhteissa
"Täällä tehdään ruokaa yhdessä, niin siihen tulee semmonen mukavampi miellelyhtymä, kun täällä tehdään yhdessä ruokaa ja saa niitä ohjeita ja reseptejä muilta, mitä kokeilla kotonakin."	Yhteinen ryhmätoiminta		
"Jos on huonoja päiviä tai haluaa keskustella jonkun ohjaajan kanssa niin yleensä sitten otetaan kyllä huomioon niin kun ja sitten, jos huomataan vaikka, että on jotenkin niinku huonompi päivä tai jotain niin sitten niin kun siihenkin yleensä tullaan ehkä kysymään tai tälle, haluaako puhua asiasta."	Huomioiminen yksilöllisesti	Välittäminen	
Joo, siis kyllä työntekijät ovat todella läsnä ja silleen tukemassa ja ihan niinku tärkeätä on, että hekin tykkää kysellä meidän kuulumisia."	Kuunteleminen aidosti sekä välittävästi		
"No ei oo ehkä ihan nii yksinäinen olo. Sitä vähän niinku, niitä tulee täällä, niitä sosiaalisia tilanteita, niin ehkä sitä niinku oppii paremmin händläämään niitä."	Sosiaaliset vuorovaikutustilanteet	Sosiaaliset suhteet	
"Ja tietty täällä on tullu uusia ihmissuhteita, joka on hyvä"	Ihmissuhteet		

7 POHDINTA

7.1 Tulosten tarkastelu

Opinnäytetyö oli laadullinen eli kvalitatiivinen tutkimus. Tutkimuksen tarkoituksena oli selvittää kuntouttavassa työtoiminnassa työskentelevien nuorten osallisuuden kokemusta yhteisössä sekä kuvata nuorten kokemuksia osallisuudesta. Tarkoituksena oli selvittää, mitkä tekijät vaikuttavat nuorten osallisuuden kokemuksiin. Opinnäytetyön tavoitteena oli saada Iisalmen Nuorison Tuki RY:n nuorten haastattelujen avulla tietoa, kuinka hyvin nuoret kokevat olevansa osallisia kuntouttavan työtoiminnan yhteisössä sekä millainen merkitys kuntouttavalla työtoiminnalla on ollut nuorille. Tavoitteena oli tutkia, mitkä tekijät vaikuttavat siihen, että nuoret kokevat olevansa osa tätä yhteisöä. Opinnäytetyötä varten järjestetyillä teemahaastatteluilla oli tarkoitus saada esiin nuorten omia mielipiteitä sekä kokemuksia kuntouttavasta työtoiminnasta.

Tutkimustulokset on analysoitu teoriaohjaavaa sisällönanalyysiä käyttäen. Tuloksia analysoidessa etsimme vastauksia tutkimuskysymyksiin, jotka olivat: ”Miten nuoret kokevat osallisuuden kuntouttavassa työtoiminnassa?” ja ”Millainen merkitys kuntouttavalla työtoiminnalla on nuorille?”. Tutkimustulosten perusteella voidaan todeta Iisalmen Nuorison Tuki Ry:n nuorten kokevan olevansa osallisia kuntouttavan työtoiminnan yhteisössä.

Kuntouttavan työtoiminnan tarkoituksena on yksilön elämänlaadun sekä elämönhallinnan parantaminen ja ylläpitäminen kokonaisvaltaisesti (Sosiaalihuoltolaki 17§). Tämä sosiaalihuoltolaissa määritelty kohta tuli esiin tutkimuksen tutkimustuloksissa, joiden mukaan nuoret kokivat kuntouttavan työtoiminnan parantavat heidän elämänlaatuansa sekä elämönhallintaa. Kuntouttavan työtoiminnan koettiin antavan nuorten arkeen rytmiä sekä rohkeutta ja lisäksi nuoret toivat ilmi saavansa vaikuttaa kuntouttavassa työtoiminnassa asioihin, joka vahvistaa kokonaisvaltaisesti heidän elämönhallintaansa. Tulosten perusteella vaikuttamisen voidaan katsoa vahvistavan nuorten itseluottamusta omassa elämässään.

Osallisuuden katsotaan olevan kuulumista sekä kuulluksi tulemistä eri yhteisöissä. Osallisuuden kokemus luo yksilölle tunteen, että hän voi itse vaikuttaa omaan elämäänsä sekä tulee omana itsenään kuulluksi ja on merkityksellinen osa kokonaisuutta. (Terveiden ja hyvinvoinnin laitos 2013, 17.) Tutkimustulosten mukaan nuoret kokivat olevansa osa kuntouttavan työtoiminnan yhteisöä ja kokivat tämän yhteisön heidän elämässään tärkeäksi sekä merkitykselliseksi. Nuoret kokivat, että heidän mielipiteitään kuunnellaan ja otetaan huomioon toiminnan suunnittelussa.

Mäntyneva & Hiilamo (2018, 24) ovat oman tutkimuksensa tuloksissa tuoneet ilmi, että osallisuuden kokemusta kuntouttavassa työtoiminnassa on tukenut nuorten kokemus siitä, että saavat tehdä mielekkäitä sekä merkityksellisiä työtehtäviä. Myös koulutukseen hakeutuminen ja työtoiminnan opinnollistaminen vahvistivat osallisuuden kokemusta. Mäntynevan & Hiilamon (2018) tutkimukseen peilaten tämän tutkimuksen tutkimustulosten mukaan nuoret kokivat voivansa myös toteuttaa itseään mahdollisimman monipuolisesti kuntouttavan työtoiminnan toimintaympäristössä ja tehdä itselleen merkityksellisiä asioita. Tämän tutkimuksen tutkimustuloksissa ei kuitenkaan noussut esiin Mäntynevan & Hiilamon (2018) tutkimuksen mukaisesti esille työtoiminnan opinnollistamisen tai koulutukseen hakeutumisen tukevan erityisemmin osallisuuden kokemuksia.

Osallisuuden katsotaan myös koostuvan mahdollisuudesta luoda merkityksellisiä sekä arvokkaita vuorovaikutussuhteita. Jokaisella yksilöllä katsotaan olevan tarve erilaisille ihmissuhteille. Yksilön vuorovaikutussuhteet tukevat osallisuuden kokemusta sekä kuulumista yhteisöön. (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2023, 24; Allardt 1976, 44.) Haastattelutulokset vahvistivat kuntouttavan työtoiminnan lisänteen ja vahvistaneen nuorten sosiaalisia taitoja. Kuntouttava työtoiminta loi nuorille uusia vuorovaikutussuhteita kuntouttavan työtoiminnan yhteisössä sekä mahdollistaneen heille myös uusia merkityksellisiä vuorovaikutussuhteita omaan elämäänsä.

Luhtasela (2009, 103) on tutkimuksensa tuloksissa nostanut esille, että osallisuuden kokemusta kuntouttavassa työtoiminnassa tukee asiakkaan oikeudenmukainen ja arvostava kohtelu sekä asiakkaan ja työntekijän yhteistyö työtoiminnan kehittämiseksi. Asiakkaan oma valta valita kuntouttavassa työtoiminnassa mielekkäitä työtehtäviä katsotaan tukevan osallisuuden kokemusta. Tämän tutkimuksen tuloksissa nousi yhtäläisyyksiä Luhtaselan (2009) tutkimustulosten kanssa. Tämän tutkimuksen tuloksissa nuoret kertoivat, että saavat olla vaikuttamassa, mihin kuntouttavan työtoiminnan työtehtäviin haluavat osallistua. Nuoret kokivat tulleen kohdatuksi yksilöllisesti ja arvostavasti sekä työntekijät ovat luoneet nuorille omalla läsnäolollaan tunteen siitä, että he ovat merkityksellinen osa kuntouttavan työtoiminnan yhteisöä ja kokonaisuutta. Mäntynevan (2019, 27) tutkimustuloksissa osallisuutta tukevaksi tekijäksi nousi arvostava kohtaaminen sekä nuoren nähdäksi ja kuulluksi tuleminen. Myös nuorten myönteiset tunnekokemukset lisäsivät kokemusta osallisuudesta. Tässä tutkimuksessa nuoret toivat esille, että myönteiset tunnekokemukset tulevat usein siitä, että saavat itse nähdä työtoiminnan töissään oman kädenjäljen. Myös positiivinen ilmapiiri sekä arvostava kohtaaminen tuki myönteisen tunnekokemuksen vahvistumista.

Tämän tutkimuksen tulosten mukaan kuntouttavan työtoiminnan koettiin vahvistavan voimavaroja sekä olevan turvallinen yhteisö, jossa voi olla oma itsensä. Samankaltaisia tutkimustuloksia nousi Mäntynevan & Isolan (2019, 255–256) tutkimuksessa, jonka mukaan kuntouttavan työtoiminnan katsottiin antavan mahdollisuuksia kasvattaa voimavaroja. Kuntouttava työtoiminta mahdollisti myös uusien taitojen oppimisen sekä loi osallistujalle turvallisuuden tunteen sekä kokemuksen välittämisestä.

Tutkimuksen tuloksista voidaan johtopäätöksenä todeta, että nuoret kokevat olevansa osallisia kuntouttavan työtoiminnan yhteisössä sekä kuntouttavalla työtoiminnalla on nuorille suuri merkitys heidän elämässään ja tulevaisuuteen katsottuna. Iisalmen Nuorison Tuki Ry:llä toteutuu nuorisolain (Nuorisolaki 2§) mukaisesti nuorten itsemääräämisoikeus, osallisuuden edistäminen sekä tasavertaisuus. Kuntouttavassa työtoiminnassa koettiin olevan turvallinen ja hyvä ilmapiiri, jossa otetaan huomioon nuorten toiveet ja mielipiteet. Lisäksi jokainen on tervetullut toimintaan omana itsenään ilman pelkoa syrjinnästä.

7.2 Eettisyys ja luotettavuus

Tutkimuksen eettisyyden ja luotettavuuden kannalta on erityisen tärkeää suorittaa tutkimus noudattaen hyvää tieteellistä käytäntöä (Tutkimuseettinen neuvottelukunta 2012, 6). Tutkimuksen eettisyyttä ja luotettavuutta on tarkasteltu yhdessä Tuomi ja Sarajärven (2018, 162) luotettavuuden arvi-

ointikriteerien sekä tutkimuseettisen neuvottelukunnan ohjeiden mukaisesti. Lainsäädäntö määrittelee rajat hyvälle tieteelliselle käytännölle (Tutkimuseettinen neuvottelukunta 2012, 6). Tämä tutkimus on tehty noudattaen hyvää tieteellistä käytäntöä vaihe vaiheelta.

Tutkimuseetiikka määrittelee tutkimuksen hyvän tieteellisen käytännön lähtökohdat, joihin kuuluvat työn tekeminen rehellisesti, avoimesti, huolellisesti sekä tarkkaavaisuuden käyttäminen tutkimuksen jokaisessa eri vaiheessa. Tutkimuksessa tulee käyttää eettisesti luotettavia lähteitä sekä lähdeviitteet ja lähdeviittaukset on merkittävä asianmukaisesti. Tutkimusmenetelmäksi on valikoitava tutkimukseen sopiva työmenetelmä sekä tutkimustulokset tulee analysoida tutkimukseen sopivalla analysointimenetelmällä, jotta tutkimustulokset eivät vääristy. Hyvään tieteelliseen käytäntöön sisältyy lisäksi muiden tutkijoiden töiden kunnioittaminen. (Tutkimuseettinen neuvottelukunta 2012, 6.)

Tutkimus on toteutettu käyttäen erityistä tarkkaavaisuutta tutkimuksen jokaisessa eri vaiheessa. Työssä kunnioitetaan muiden tutkijoiden töitä esimerkiksi merkitsemällä lähdeviitteet sekä -viittaukset asianmukaisella tavalla. Tutkimuksessa on käytetty monipuolisesti eettisesti asianmukaisia lähteitä. Tutkimus- sekä analysointimenetelmä on valittu tutkimukseen sopivalla tavalla.

Tutkimusaineistot tulee tallentaa, säilyttää sekä hävittää asianmukaisesti. Tärkeää on muistaa tutkimusta tehtäessä tietosuojaa koskevat asiat, kuten aineistojen käsittely anonyymisti. Tutkimusta varten on hankittava tarvittavat tutkimusluvut sekä tutkimuskohteena olevien kanssa on sovittava yhdessä tutkimusta ja aineistoa koskevat käyttöoikeudet sekä muut käytännön asiat. Mahdolliset rahoituslähteet tulee ilmoittaa tutkimuksessa sekä tutkittaville rehellisesti. Tärkeänä on muistaa, että tutkimuksessa ei loukkaa hyvää tieteellistä käytäntöä vaan noudattaa sääntöjä huolellisesti ja tarkkaavaisesti. (Tutkimuseettinen neuvottelukunta 2012, 6–7.) On muistettava myös, että missään vaiheessa tutkimusta ei loukkaa tutkittavia tai aseta heitä vaaraan (Puusa & Juuti 2020, 175).

Tutkimuseettisen neuvottelukunnan ohjeiden pohjalta toteutettiin suunnitelmallisesti haastatteluprosessi Iisalmen Nuorison Tuki RY:lle. Haastatteluprosessissa otettiin huomioon kaikki edellä mainitut asiat koskien eettisyyttä ja luotettavuutta, ja tämän myötä saatiin haastateltaville luotua turvallinen sekä todenmukainen haastattelu. Haastatteluissa on otettu huomioon laadullisen tutkimuksen kriteereiden mukaisesti puolueettomuus, jotta nuoret ovat saaneet sanoa vapaasti mielipiteensä sekä ajatuksensa.

Haastattelusta toimitettiin etukäteen Iisalmen Nuorison Tuki RY:lle tutkimustiedotteet (liite 1). Tutkimusaineistoja kerätessä haastattelut tallennettiin asianmukaisella tavalla etukäteen lainattuihin nauhureihin sekä haastateltaville kerrottiin, että tutkimusaineistoja käsittelevät vain tutkimusta tekevät henkilöt ja että haastattelut poistetaan heti niiden litteroimisen jälkeen. Ennen haastatteluja annettiin haastateltaville täytettäväksi suostumuslomakkeet (liite 2) tutkimukseen osallistumisesta sekä tietosuojailmoitukset ja kerrottiin, että haastattelut sekä aineistojen käsittelyt toteutetaan täysin anonyymisti. Haastattelut olivat haastateltaville täysin vapaaehtoisia, eikä haastateltavia ohjattu haastatteluissa vastaamaan tietyllä tavalla. Haastateltaville kerrottiin, että haastattelun saa keskeyttää milloin tahansa, jos haastateltava niin haluaa ja annettiin mahdollisuus kysyä kysymyksiä koskien haastattelua, jos jokin asia mietitytti. Tutkimusta varten on allekirjoitettu ennen tutkimuksen aloittamista asianmukaiset tutkimusluvut yhdessä toimeksiantajan kanssa.

7.3 Ammatillinen kasvu

Opinnäytetyö paransi osaamista tieteellisen tiedon etsijänä, lukijana, käsittelijänä sekä tuottajana. Työn tekeminen opetti aikataulutusta, tutkimuskirjallisuuden lukemista ja hahmottamista sekä antoi uuden kokemuksen haastatteluprosessista ja siihen valmistautumisesta kokonaisuudessaan. Opinnäytetyöprosessin aikana havainnollistui, kuinka tärkeä osa teoriakirjallisuus ja eettisesti luotettavat lähteet ovat opinnäytetyötä. Tutkimuksen tekemisen yhteydessä käytiin läpi paljon sosiaalialan keskeisiä lainsäädäntöjä, joista syvennettiin lisää tietoa. Opinnäytetyöprosessin aikana ammatillinen kasvu kehittyi suuresti, sillä tekemisen myötä kirjoittaminen kehittyi koko ajan enemmän sekä työ antoi paljon tietoa ja taitoa laadullisen tutkimuksen tekemisestä.

Sosiaalialan kompetenssit ovat eettinen osaaminen, asiakastyön osaaminen, sosiaalialan palvelujärjestelmän osaaminen, kriittinen ja osallisuutta edistävä yhteiskuntaosaaminen, tutkimuksellinen kehittämis- ja innovaatio-osaaminen sekä työyhteisö-, johtamis- ja yrittäjyysosaaminen. Opinnäytetyöprosessi antoi valmiuksia edellä mainittuihin kompetensseihin. Yhtäläisyyksiä nähdään tutkimuksellisessa kehittämis- ja innovaatio osaamisessa, sillä tutkimustulokset on kerätty asiakaslähtöisesti ja tuloksien avulla saatiin tietoa nuorilta uusista kehittämisen kohteista sekä asioista, jotka he kokevat kuntouttavassa työtoiminnassa olevan hyviä. Sosiaalialan asiakastyön osaaminen näyttäytyi opinnäytetyöprosessissa vahvasti, sillä haastattelutilanteissa päästiin harjoittamaan dialogista vuorovaikutusta asiakkaan kanssa. Haastattelijoina pyrittiin refleктоimaan itseä koko haastattelutilanteen ajan, jolloin tarkasteltiin tilannetta niin, että tarvittaessa esitimme nuorelle jatkokysymyksiä vastausten helpottamiseksi ja tällä tavoin saatiin nuorelle luotua turvallinen ympäristö. (Sosiaalialan ammattikorkeakoulutuksen kompetenssit 2023, 1–2.)

Haastatteluprosesseissa nousi sosiaalialan kompetenssien mukaisesti esille sosiaalialan eettinen osaaminen, jonka tavoitteena on edistää yhdenvertaisuutta, tasa-arvoa ja moninaisuutta sekä toimii arvoriititöitä sisältävissä tilanteissa eettisesti perustellusti ja sosiaalisesti kestäväällä tavalla. Tähän sosiaalialan kompetenssiin peilaten on noudatettu koko opinnäytetyöprosessin ajan eettistä osaamista, esimerkiksi haastattelutilanteissa kohtaamalla asiakkaat kunnioittavasti sekä tasa-arvoisesti. Tulevaisuuteen nähden tämä on opettanut toimimaan meitä ammattilaisena aina yhdenvertaisesti. (Sosiaalialan ammattikorkeakoulutuksen kompetenssit 2023, 1.)

Opinnäytetyöprosessi mahdollisti kompetenssien mukaisesti tiedon lisääntymisen palvelujärjestelmän kokonaisuudesta kuntouttavan työtoiminnan tiimoilta sekä konkreettisten kertomuksien perusteella saatiin kosketusta siihen, kuinka kuntouttavaan työtoimintaan voi ohjautua. Opinnäytetyö myös vahvisti aiheensa vuoksi ymmärrystä osallisuudesta ja sen merkityksellisyydestä sekä tärkeydestä ihmisen elämässä. Sosiaalialan kompetenssien mukaisesti työyhteisö-, johtamis- ja yrittäjyysosaamista tarkastellessa tämä opinnäytetyöprosessi mahdollisti yhteistyön työyhteisön kanssa, minkä vuoksi tutkimusprosessin aikana pääsi olemaan osana työyhteisöä. Opinnäytetyöprosessin vuoksi toimittiin tiiviissä vuorovaikutuksessa työyhteisön jäsenien kesken. (Sosiaalialan ammattikorkeakoulutuksen kompetenssit 2023, 2–3.)

Tässä tutkimuksessa onnistunutta oli tiedon kerääminen sekä tuottaminen tutkimuskysymyksiin peilaten. Haastattelut onnistuivat hyvin, sillä haastattelutilanteista luotiin nuorille turvallinen ja luotet-

tava ilmapiiri sekä haastatteluista annettiin hyvissä ajoin nuorille tieto. Ennen haastatteluja esittävyydimme yhdessä nuorille ja tutustumisen vuoksi osallistuttiin päivän ajan mukaan nuorten toimintaan ennen haastattelujen pitämistä. Teoriapohjaa kirjoittaessa kiinnitettiin erityistä huomiota lähdekriittisyyteen. Työn tekeminen opetti etsimään monipuolisesti vertaisarvioituja tutkimuksia. Tutkimuksen tekemisessä tulevaisuutta ajatellen kehitettävää on lähteiden merkitsemisessä sekä kansainvälisen tiedon etsimisessä sekä käyttämisessä.

Tulevaisuuden jatko-opiskeluja ajatellen prosessi vahvisti sen, mitä opinnäytetyön tekeminen vaatii ja kuinka kauan koko prosessi vie suunnilleen aikaa. Työelämää ajatellen tämän työn tekeminen voisi antaa varmuutta erilaisten raporttien tekemiseen sekä tiedon etsimiseen erilaisissa työpaikoissa. Tarkastellessa opinnäytetyötä voidaan pohtia, mitä olisi voinut tehdä prosessin aikana toisin. Haastateltavia olisi voinut olla enemmän, jolloin olisi saatu vielä laajemmin kokemuksia ja mielipiteitä nuorilta Iisalmen Nuorison Tuki RY:n kuntouttavasta työtoiminnasta. Tällöin haastattelutulokset sekä teoritieto olisivat olleet enemmän vuoropuhelussa toisiinsa nähden.

7.4 Hyödynnettävyys ja jatkokehittäminen

Opinnäytetyön toimeksiantajan näkökulmasta Iisalmen Nuorison Tuki RY saa opinnäytetyön perusteella tietoa nuorten kokemuksista sekä mielipiteistä koskien kuntouttavaa työtoimintaa. Nämä mahdollistavat opinnäytetyön toimeksiantajalle jatkokehittämisideoita yhteisön toimintaan ja osallisuuden lisäämiseen sekä ylläpitämiseen. Lisäksi haastattelujen lopussa nuorilta kysyttiin, onko heillä kehittämisideoita kuntouttavaan työtoimintaan. Eräs nuori toi ilmi, että hän toivoisi Iisalmen Nuorison Tuki RY:lle jotain idealappua, johon voisi käydä itse kirjoittamassa omat ajatukset ja ideat ylös ilman, että niitä tarvitsee ääneen tuoda ohjaajille ilmi.

”Toki vois ehkä olla vielä selkeemmin joku semmonen idealappunen tai joku, minne niitä sais heitellä.” H2

Jatkokehittämisideoita opinnäytetyön näkökulmasta pohdittiin, että opinnäytetyötä olisi voinut jatkojalostaa sillä, että opinnäytetyössä olisi tuonut esille tarkemmin sukupuolijakauman, jossa olisi tarkkailtu, kuinka paljon miehiä sekä naisia käy kuntouttavassa työtoiminnassa. Tämän myötä voitaisiin mahdollisesti tarkastella, hakeutuvatko naiset vai miehet yleisimmin kuntouttavaan työtoimintaan sekä millaiset polut naisilla sekä miehillä kuntouttavaan työtoimintaan on. Jatkokehittämisidea heräsi siitä, että Iisalmen Nuorison Tuki Ry:ssä kuntouttavassa työtoiminnassa kävi havainnointikerroilla enemmän naisia kuin miehiä. Edelleen voisi tutkia esimerkiksi kunnittain, kuinka paljon kuntouttavaa työtoimintaa on tarjolla ja millaisia kuntouttavan työtoiminnan paikkoja ne ovat. Lisäksi voisi tehdä tarkempaa tutkimusta hyvinvointialueittain, onko jokaisessa kaupungissa tai kunnassa saatavilla kuntouttavaa työtoimintaa.

LÄHTEET

Allardt, Erik 1976. Hyvinvoinnin ulottuvuuksia. Helsinki: WSOY.

Checkoway, Berry 2011. What is youth participation? *Children and Youth Services Review* 33 (2), 340–345. <https://www.sciencedirect.com/science/article/abs/pii/S0190740910003270?via%3Dihub>. Viitattu 6.7.2023.

Hirsjärvi, Sirkka & Hurme, Helena 2014. Tutkimushaastattelu – Teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Helsinki: Gaudeamus Oy.

INTRY julkaisuaika tuntematon. Verkkojulkaisu. <https://www.intry.fi/yhdistys/>. Viitattu 30.6.2023.

Isola, Anna-Maria, Kaartinen, Heidi, Leemann, Lars, Lääperi, Raija, Schneider, Taina, Valtari, Salla & Keto-Tokoi, Anna 2017. Mitä osallisuus on? Osallisuuden viitekehystä rakentamassa. Työpäpaperi 33. Terveystieteiden tutkimuskeskus. <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-302-917-0>. Viitattu 1.9.2023.

Kananen, Jorma 2014. Laadullinen tutkimus opinnäytetyönä. Miten kirjoitan kvalitatiivisen opinnäytetyön vaihe vaiheelta. Jyväskylä: Jyväskylän ammattikorkeakoulu, 2014.

Kiilakoski, Tomi 2007. Johdanto: Lapset ja nuoret kuntalaisina. Teoksessa Anu Gretschesel & Tomi Kiilakoski (toim.) Lasten ja nuorten kunta. Helsinki: Hakapaino Oy, 8–19.

Kirby, Perpetua & Bryson, Sara 2022. Measuring the magic. Evaluating and researching young people's participation in public decision making. Carnegie Young People Initiative. Pdf-tiedosto. https://www.yacwa.org.au/wp-content/uploads/2016/09/2643_MeasuretheMagic_001.pdf. Viitattu 9.9.2023.

Kumpulainen, Kaisu & Husu, Hanna-Mari 2020. Nuorten yhteiskunnallinen osallistaminen kulttuuri- ja vapaa-ajan toiminnan kautta. Kulttuuripolitiikan tutkimuksen vuosikirja 5 (1), 26–45. <https://doi.org/10.17409/kpt.99443>. Viitattu 1.9.2023.

Laki kuntouttavasta työtoiminnasta 189/2001. <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2001/20010189>. Viitattu 29.6.2023.

Luhtasela, Leena Maria Ursula 2009. Osallisuuden rakentuminen kuntouttavassa työtoiminnassa. Opinnäytetyö. Sosiaalityön erikoistumiskoulutuksen lisensiaatintutkimus. Helsingin yliopisto. <http://hdl.handle.net/10138/16493>. Viitattu 6.7.2023.

Maunu, Antti & Kiilakoski, Tomi 2018. Ohjausta osallisuuteen? Sosiaalinen ja poliittinen osallisuus ammattiin opiskelevien nuorten arjessa. *Aikuiskasvatus* 38 (2), 112–129. <https://doi.org/10.33336/aik.88333>. Viitattu 6.7.2023.

Mäkisalo-Ropponen, Merja 2016. Kohti yhdessä tekemisen kulttuuria. Tampere: Suomen Yliopistopaino Oy.

Mäntyneva, Päivi & Hiilamo, Heikki 2018. Osallisuuden ja osattomuuden dynamiikka työtoiminnassa. Etnografinen tutkimus kolmella kuntouttavalla työtoiminnan kentällä. *Yhteiskuntapolitiikka* 83 (1), 18–28. <https://urn.fi/URN:NBN:fi-fe201802143412>. Viitattu 6.7.2023.

Mäntyneva, Päivi & Isola, Anna-Maria 2019. Toimintamahdollisuuksien avaruus ja toimijuuden suunnat kuntouttavassa työtoiminnassa. *Sosiaalipolitiikan ja sosiaalityön tutkimuksen aikakauslehti* 27 (3), 246–263. <https://doi.org/10.30668/janus.70286>. Viitattu 6.7.2023.

Mäntyneva, Päivi 2019. Toimijuuden vahvistumisen edellytykset kuntouttavassa työtoiminnassa. *Sosiaalipedagoginen aikakauskirja* 20, 11–36. <https://doi.org/10.30675/sa.70243>. Viitattu 30.6.2023.

Nivala, Elina & Rynnänen, Sanna 2013. Kohti sosiaalipedagogista osallisuuden ideaalia. *Sosiaalipedagogiikka* 14, 9–41. <https://doi.org/10.30675/sa.122317>. Viitattu 1.9.2023.

Nuorisolaki 1285/2016. <https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2016/20161285>. Viitattu 2.7.2023.

Puusa, Anu & Juuti, Pauli 2020. *Laadullisen tutkimuksen näkökulmat ja menetelmät*. Helsinki: Gaudeamus Oy.

Sosiaali- ja terveystieteiden ministeriö julkaisuaika tuntematon. Kuntouttava työtoiminta. Verkkajulkaisu. <https://stm.fi/kuntouttava-tyotoiminta>. Viitattu 4.9.2023.

Sosiaalialan ammattikorkeakoulutuksen kompetenssit 2023. Pdf-tiedosto. Julkaistu 20.4.2023. <https://www.sosiaalialanamkverkosto.fi/wp-content/uploads/2023/04/SOSIAALIALAN-AMMATTIKORKEAKOULUTUKSEN-KOMPETENSSIT-2023.pdf>. Viitattu 23.10.2023.

Sosiaalihuoltolaki 1301/2014. <https://finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2014/20141301#L3P17>. Viitattu 29.6.2023.

Subramaniama, Mythily, Zhanga, Yunjue, Shahwana, Shazana, Vaingankara, Janhavi Ajit, Satgharea, Pratika, Teha, Wen Lin, Roystonna, Kumarasan, Goha, Chong Min Janrius, Maniamc, Yogeswary, Tand, Zhuan Liang, Tayd, Benjamin, Vermac, Swapna & Chong, Siow Ann 2022. Employment of young people with mental health conditions: making it work. *Disability and rehabilitation* 44 (10), 2033–2043. <https://doi.org/10.1080/09638288.2020.1822932>. Viitattu 10.9.2023.

Suomen virallinen tilasto (SVT) 2023. 894 000 henkilöä oli köyhyys- tai syrjäytymisriskissä vuonna 2021. Elinolotilasto. Julkaistu 24.3.2023. Helsinki: Tilastokeskus. <https://www.stat.fi/julkaisu/cl8lp8xaorjoa0cw1txm8lzp9>. Viitattu 15.9.2023.

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2023. Osallisuuden edistäjän opas. Ohjaus 10/2023. Pdf-tiedosto. <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-408-088-0>. Viitattu 9.9.2023.

Thomas, Nigel Patrick 2007. Towards a Theory of Children's Participation. *The International Journal of Children's Rights* 15 (2), 199–218. DOI:10.1163/092755607X206489. Viitattu 6.7.2023.

Tilastokeskus julkaisuaika tuntematon a. Koko maassa kuntouttavaan työtoimintaan osallistuneet. https://pxdata.stat.fi/PxWeb/pxweb/fi/StatFin/StatFin__tyonv/statfin_tyonv_pxt_12u9.px/. Viitattu 10.9.2023.

Tilastokeskus julkaisuaika tuntematon b. Pohjois-Savossa kuntouttavaan työtoimintaan osallistuneet. https://pxdata.stat.fi/PxWeb/pxweb/fi/StatFin/StatFin__tyonv/statfin_tyonv_pxt_12u9.px/. Viitattu 10.9.2023.

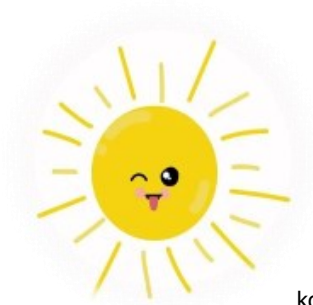
Tuomi, Jouni & Sarajärvi, Anneli 2018. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Helsinki: Tammi.

Tutkimuseettinen neuvottelukunta 2012. Hyvä tieteellinen käytäntö ja sen loukkausepäilyjen käsittelemisen suomessa. Julkaistu 14.11.2012. Pdf-tiedosto. https://tenk.fi/sites/tenk.fi/files/HTK_ohje_2012.pdf. Viitattu 18.10.2023.

Vesterinen, Olli, Kynäslähti, Heikki, Mylläri, Jarkko, Sintonen, Sara & Vahtivuori, Sanna 2015. Media-tuottaminen osallisuuden ajan mediakasvatuksessa. Media & Viestintä 38 (2). <https://journal.fi/mediaviestinta/article/view/62096>. Viitattu 1.9.2023.

LIITEET

LIITE 1: TUTKIMUSTIEDOTE

Moikka! ❤️

Olemme 3-vuoden sosionomiopiskelijoita Savonian ammattikorkeakoulusta. Kirjoitamme tällä hetkellä opinnäytetyötä, johon tarkoituksenamme on haastatella teitä nuoria täältä INTRY:ltä. Haastattelemme teitä, jotta saamme itse kokemusta haastattelujen pitämisestä, sekä tutkimustietoa opinnäytetyötämme varten. Riittää, että tulet haastatteluun omana itsenäsi, jotta voimme käydä rentoa keskustelua omien kokemuksiesi pohjalta!

Nuppu Noronen

Moi, mun nimi on Nuppu
ja asun tällä hetkellä Kuopiossa.
Harrastan kuntosalilla käyntiä ja
rakastan liikkua luonnossa.
Hyvää kevättä ja kesän odotusta
just sulle! ☺️

Kiia Nissinen

Moikka, minä oon Kiia ja
varmaan tuttu jo harjoittelun
kautta teille. Minä harrastan
ratsastusta ja lenkkeilyä.
Toivon, että saamme juuri sinut
mukaan haastatteluun, jotta
saamme kokemuksen haastattelusta.
Ole aito itsesi ja toivottavasti tavataan
haastattelujen merkeissä! ❤️

Suostumuslomake

Suostumus

Annan luvan tutkimuksen haastattelun nauhoittamiseen. Haastattelu on täysin luottamuksellinen, eikä yksittäistä henkilöä haastattelusta voida tunnistaa. Haastattelusta saatua aineistoa käytetään vain ja ainoastaan tutkimuksen tekemiseen. Aineistoa käsittelee ainoastaan tutkimukseen osallistuvat opiskelijat, jotka käyttävät haastattelusta saatua aineistoa opintoihin liittyvän tutkimuksen tekemiseen. Kaikki tieto, mitä haastattelussa ilmenee, käsitellään luottamuksellisesti anonymioiden. Nauhoitukset ja kaikki haastatteluista saatu aineisto hävitetään asianmukaisesti

Päivämäärä & paikka:

Allekirjoitus

Nimenselvennys

LIITE 3: TUTKIMUSLUPA

Savonia-ammattikorkeakoulu

Tutkimuslupahakemus

3.4.2023.

Savonia-ammattikorkeakoulua tai sen opiskelijoita ja henkilökuntaa koskeviin tiedon luovuttamista vaativiin tutkimushankkeisiin edellytetään aina tutkimuslupa. Tutkimuksesta on oltava hyötyä Savonia-ammattikorkeakoululle ja se tulee tehdä yhteistyössä Savonia-ammattikorkeakoulun henkilöstön kanssa. Tutkimuslupahakemuksen tulee sisältää tämän lomakkeen tiedot. Tarvittaessa voit antaa lisätietoja erillisessä liitteessä.

<i>Hakijan (opiskelijan) tiedot</i>	
<i>Nimi:</i> Kiia Nissinen	
<i>Osoite:</i> ██████████	
<i>Puhelinnumero:</i> ██████████	
<i>Sähköposti:</i> ██████████	
<i>Työn (tutkimuksen, opinnäytetyön) tekijä/ t</i>	Nuppu Noronen, Kiia Nissinen
<i>Tutkinto-ohjelma</i>	Sosionomi (AMK)
<i>Työn (tutkimuksen, opinnäytetyön) ohjaaja/ohjaajat</i>	Johanna Komulainen
<i>Työn (tutkimuksen, opinnäytetyön) nimi</i>	Osallisuus kuntouttavan työtoiminnan yhteisössä
<i>Työn tavoitteet/ Tutkimusongelma</i>	<p>Tavoitteena on haastattelujen avulla saada tietoa siitä, kuinka hyvin nuoret kokevat olevansa osallisia yhteisössä ja millainen merkitys kuntouttavalla työtoiminnalla on heille sekä, mitkä tekijät vaikuttavat siihen, että nuoret kokevat olevansa osa yhteisöä</p> <p>Tavoitteena on haastattelujen avulla saada nuorten omakohtaisia mielipiteitä ja kokemuksia, joiden kautta opinnäytetyömme tilaaja voi mahdollisesti kehittää toimintaa työpaikalla ja näin kehittää myös osallisuutta.</p>
<i>Tarvittavien tietojen/ aineistojen määrittely. Kuvaa tarkasti, mitä tietoja tarvitaan, keneltä tiedot tarvitaan sekä kuinka tiedot/ aineisto on tarkoitus hankkia/ kerätä. Yleensä ei ole välttämätöntä kerätä henkilötietoja. Yksilöi henkilötiedot, mikäli</i>	<p>Tutkimusaineistot keräämme suorittamalla haastatteluja Iisalmen Nuorison Tuki RY:ssä eli INTRYN kuntouttavassa työtoiminnassa oleville nuorille. Haastattelut toteutetaan erikseen yksilöllisesti kuntouttavassa työtoiminnassa oleville nuorille heidän suostumuksellaan. Tutkimusmenetelmänä käytämme tutkimustiedon keräämisessä teemahaastattelua.</p> <p>Emme kerää haastateltavilta henkilötietoja tai muita tietoja, joista haastateltava olisi tunnistettavissa. Haastattelujen aineisto nauhoitetaan nauhureihin ja aineistot hävitetään asianmukaisesti.</p>

3.4.2023.

<i>tarve olisi ja tee hakemuksen liitteeksi tietosuojailmoitus.</i>							
<i>Suunniteltu aikataulu:</i>	Toukokuu: Aineistojen keruu eli teemahaastattelut Kesäkuu/Elokuu: Aineistojen litterointi/teoriatiedon kirjoittaminen Elokuu-Lokakuu: Aineistojen analysointi/opinnäytetyön viimeistely Marraskuu: Opinnäytetyön julkistaminen						
<i>Päätöksentekijä täyttää</i>	<table border="1"> <tr> <td><i>Tutkimuslupa myönnetään</i></td> <td>☒</td> <td><i>Tutkimuslupaa ei myönnetä</i></td> </tr> <tr> <td colspan="3"><i>Perusteet, mikäli tutkimuslupaa ei myönnetä.</i></td> </tr> </table>	<i>Tutkimuslupa myönnetään</i>	☒	<i>Tutkimuslupaa ei myönnetä</i>	<i>Perusteet, mikäli tutkimuslupaa ei myönnetä.</i>		
<i>Tutkimuslupa myönnetään</i>	☒	<i>Tutkimuslupaa ei myönnetä</i>					
<i>Perusteet, mikäli tutkimuslupaa ei myönnetä.</i>							
<i>Päätöksentekijä täyttää</i>	<i>Mahdolliset tarkentavat ohjeet tai kommentit hakijalle.</i>						
<i>Päätöksentekijän nimi ja päivämäärä</i> <i>(päätöksen tekee ao. koulutusalan koulutuspäällikkö)</i>							

Opinnäytetöissä ja muissa tutkimuksissa tulee noudattaa EU:n yleistä tietosuoja-asetusta (GDPR) sekä Suomen tietosuojalakeja. Jos tutkimuksessa kerätään henkilötietoja (vastaajaa yksilöiviä tietoja, esim. nimi, ikä, sukupuoli, asuinpaikka, ammatti), tulee tutkimuksen tekijän valmistella tutkimukseen osallistuvilla tietosuojailmoitus. Henkilötietoja ovat sellaiset tiedot, joiden perusteella henkilö voidaan tunnistaa suoraan tai välillisesti esimerkiksi yhdistämällä yksittäinen tieto johonkin toiseen tietoon, joka mahdollistaa tunnistamisen. Tutustu Repun opinnäyteosion tietosuojaohjeeseen ja tee ilmoitus hyödyntäen tietosuojailmoitus-pohjaa. Liitä tietosuojailmoitus tähän hakemukseen. Henkilötietojen kerääminen on sallittua ainoastaan, mikäli se on tutkimuksen kannalta välttämätöntä.

Tutkimusluvan myöntämisen ja tietojen/aineiston hankkimisen tai luovuttamisen ehtona on se, että tutkimuksen/opinnäytetyön tekijä sitoutuu huolehtimaan tietojen käsittelystä ottaen huomioon henkilötietojen käsittelyä ja yksityisyyden suojaa koskevan lainsäädännön. Tutkimuksen tekijä on velvollinen käyttämään tietoja/aineistoa luottamuksellisesti ja ainoastaan tähän hakemukseen liittyvän tutkimuksen tekemiseksi sekä turvaamaan tutkimukseen osallistuvien henkilöiden intimitetin ja anonymiteetin.